Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

Rok XI **Nr. 3**

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO WILEŃSKIEGO

Wilno, dnia 1 marca 1932 r.

Redakcja i Administracja:
Wilno, Wolana 10. Kuratorjum Okr. Szk. Wil. Konto P. K. O. Nr. 30.466

TREŚĆ:

CZĘŚĆ URZĘDOWA.

CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA.

Część urzędowa.

28.

OKÓLNIK

Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 27 stycznia 1932 r. Nr. I-WF-471/32

do Kuratorjów Okręgów Szkolnych

w sprawie Kursu dokształcającego dla lekarzy szkolnych.

W czasie od dn. 4 do 16 kwietnia r. b. Ministerstwo w porozumieniu z Kierownikiem poradni wychowania fizycznego przy Klinice chorób wewnętrznych Uniwersytetu Warszawskiego organizuje 12-dniowy Kurs dokształcający dla lekarzy szkolnych, zamieszkałych poza Warszawą.

Tematem Kursu będzie fizjologja i patalogja wieku młodzieńczego. Oprócz wykładów teoretycznych odbywać się będą zajęcia praktyczne i seminarja dyskusyjne. Kurs ten stanowić będzie powtórzenie tego Kursu, jaki się odbył w kwietniu i w maju roku ubiegłego dla lekarzy szkolnych warszawskich. Szczegółowy program Kursu będzie podany później.

Uczestnicy Kursu będą mogli korzystać z internatu nauczycielskiego (Marszałkowska 4), płacąc za pokój wraz z całkowitem utrzymaniem 5 zł. 50 gr. dziennie.

Pewnej liczbie uczestników (około 30) zostaną udzielone stypendja w wysokości kosztów utrzymania w internacie oraz kosztów przejazdu.

Zgłoszenia należy nadsyłać do dn. 10 marca r. b. do Wydziału Wychowania Fizycznego i Higjeny Szkolnej Ministerstwa (Warszawa, Aleja Szucha 25).

Podsekretarz Stanu
(—) *Kazimierz Pieracki*

29.

OKÓLNIK

Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 16 stycznia 1932 r. Nr. II-23067/31

do Kuratorjów Okręgów Szkolnych

o zwalnianiu młodzieży z wychodźtwa od taksy administracyjnej.

W celu umożliwienia uczęszczającej obecnie do szkół średnich ogólnokształcących i zawodowych oraz zakładów kształcenia nauczycieli młodzieży z wychodźtwa pozostającej pod opieką Polskiego Towarzystwa

Emigracyjnego ukończenia nauki w państwowych zakładach zarządzam, by młodzież ta była zwolniona w całości od taksy administracyjnej, choćby w ten sposób miała być przekroczona przepisana norma (10%).

Podsekretarz Stanu
(—) *Kazimierz Pieracki*

30.

OKÓLNIK

Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 1 lutego 1932 r. Nr. I. R-12941/31.

do Kuratorjów Okręgów Szkolnych

w sprawie zwrotu za lokale w domach podnajętych.

W związku z opłacaniem czynszów komornianych w szkołach średnich z funduszu taksy administracyjnej, zechce Kuratorjum kwoty wpłacane przez funkcjonarjuszów, z tytułu czynszu za zajmowane lokale w domach podnajętych wpłacać za pośrednictwem P. K. O. na rachunek czekowy Nr. 30400 Centralnej Księgowości Ministerstwa Skarbu na fundusz specjalny „taksa administracyjna" do dyspozycji Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Począwszy zaś od okresu 1932/33 należy wpłacać na powyższy fundusz kwoty, stanowiące zwroty za odnajmowane lokale w domach podnajętych w działach:

2-gim — Władze szkolne II instancji,

4-ym R. 2 — Kształcenie nauczycieli,

4-ym R. 3 — Szkoły średnie,

5-ym — Szkoły zawodowe.

Podsekretarz Stanu
(—) *Kazimierz Pieracki*

31.

OKÓLNIK

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 11-go lutego 1932 r Nr. O-3399/32

do dyrekcyj państwowych szkół średnich ogólnokształcących seminarjów nauczycielskich, szkół zawodowych oraz Panów Inspektorów Szkolnych w Okręgu

w sprawie podręcznika „Higjeny Szkolnej".

Nakładem firmy M. Arcta w Warszawie (Nowy Świat 35) ukaże się w b. r. drugie wydanie podręcznika zbiorowego p. t. „Higjena Szkolna" pod redakcją Dr. Stanisława Kopczyńskiego, Naczelnego Wizytatora Higjeny Szkolnej w Ministerstwie W. R. i O. P.—Wydanie to będzie gruntownie zmienione, rozszerzone i bogato ilustrowane.

Ze względu na wielkie znaczenie i wyjątkową wartość dla szkolnictwa wymienionego dzieła i na podstawie pisma Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 26.I.1932 r. Nr. II.S 117/32 proszę Dyrekcje szkół średnich ogólnokształcących, zakładów kształcenia nauczycieli, szkół zawodowych oraz Panów Inspektorów Szkolnych o zakupienie podręcznika „Higjena Szkolna".

Kurator Okręgu Szkolneogo
(—) *K. Szelągowski*

32.

OKÓLNIK

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 24 stycznia 3932 r. Nr. I-1849/32

do Panów Inspektorów Szkolnych i Kierowników publicznych szkół powszechnych w Okręgu

w sprawie wykonywania obowiązku szkolnego.

Zmieniam zarządzenie Kuratorjum z dnia 15. IV. 1926 r. ogłoszone w № 2 Dziennika K. O. S. W, z 1926 r, w sprawie wykonywania dekretu o obowiązku szkolnym (uzupełnione ok. z 17. IV. 1928 r. №I-13797/28), w części I, dotyczącej sposobu ujednostajnienia trybu postępowania przy stosowaniu dekretu o obowiązku szkolnym, a mianowicie cofam polecenie, by winnych niedopełnienia obowiązku szkolnego przesłuchiwali protokólarnie upoważnieni przez Panów Inspektorów kierownicy szkół powszechnych.

W związku z powyższem Panowie Inspektorzy, sprawujący kompetencję Rady Szkolnej Okręgowej i Dozoru Szkolnego na mocy rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie rozciągnięcia na województwo Nowogródzkie i na województwo Wileńskie dekretu o obowiązku szkolnym (Dz. Urz. M. W. R. i O. P. Nr. 32 z 1922 r. i Nr. 7 z 1923 r.) obowiązani będą przesłuchiwać sami protokólarnie rodziców, względnie opiekunów, którzy bez uzasadnionych powodów nie posyłają swych dzieci do szkoły.

Panowie Kierownicy szkół, zgodnie z art. 25 Dekretu o obowiązku szkolnym przedkładać będą Panom Inspektorom w ostatnim dniu każdego miesiąca wykazy tych dzieci, które bez usprawiedliwionej przyczyny opuściły naukę szkolną, z podaniem przy każdem dziecku liczby opuszczonych dni szkolnych oraz przyczyn opuszczenia.

Układając wykazy dzieci, które opuściły naukę szkolną winni Panowie Kierownicy korzystać ze swocih uprawnień wymienionych w artykule 26 i 27 dekretu o obowiązku szkolnym, a mianowicie 1) mogą Panowie Kierownicy nie wciągać do wykazu tych dzieci, które opuściły lekcje po raz pierwszy, zadawalniając się wywarciem wpływu na rodziców i ostrzeżeniem ich o możliwości kary w razie ponownego opuszczenia lekcyj; 2) rozpatrując wszechstronnie powody nieobecności dziecka w szkole uważać będą Panowie Kierownicy za uzasadnione nieposyłanie dzieci do szkoły z braku odzieży i obuwia do czasu zaradzenia tym niedostatkom. Na zakupienie odzieży i obuwia dla niezamożnych dzieci mogą być w pierwszym rzędzie obracane sumy, zebrane z grzywien szkolnych.

Szczególniej obecnie, w okresie ogólnego zubożenia ludności powinni Panowie Kierownicy traktować zapisy opuszczonych lekcyj poważnie, indywidualizując każdy poszczególny wypadek, usiłując osądzić go sprawiedliwie, w poczuciu świadomości, że dobra szkoła, serdeczny, troskliwy stosunek kierownika do dzieci bardziej pociąga dzieci do szkoły i skuteczniej wpływa na zwiększenie frekwencji uczni od surowego przymusu w tych okolicznościach, które zgodnie z art. 27 dekretu o obowiązku szkolnym mogą być uznane przez kierownika szkoły za powody *ważne* do nieposyłania dzieci do szkoły.

Czerpiąc dane z wykazów, nadesłanych przez Kierowników szkół powszechnych, wzywać będą Panowie Inspektorzy do siebie na przesłuchanie pozwanych rodziców, zamieszkałych w promieniu najdalej 15 kilometrów od siedziby inspektoratu (art. 32 Rozp. P. Prez. o post. admin.) i wydadzą orzeczenie po przesłuchaniu strony, o ile przybędzie na posiedzenie.

Z przebiegu sprawy powinien być sporządzony protokół. Nieusprawiedliwione nieprzybycie strony nie przeszkadza w wydaniu orzeczenia zaocznego.

Na przesłuchiwanie rodziców i opiekunów, wezwanych przez Panów Inspektorów z dalszych okolic, będą wyjeżdżali Panowie Inspektorzy na powiat i dokonywali przesłuchania w miejscowościach, stanowiących siedzibę urzędów gminnych. Wyjeżdżać będą Panowie Inspektorzy i ich zastępcy każdomiesięcznie, czyli 10 razy do roku (z pominięciem 2 mies. wakacyjnych) na 1 dzień i otrzymają zwrot poniesionych kosztów i diety, jak za podróże zlecone (dwa wyjazdy miesięcznie odbywać będą Panowie

Inspektorzy z tych powiatów, gdzie są przewidziane 2 etaty inspektorskie, pracuje zaś czasowo jeden Inspektor Szkolny).

Panowie Inspektorzy ustalą zgóry na cały rok szkolny punkty w których będą się odbywały przesłuchania, wyznaczą dokładne terminy swoich wyjazdów i prześlą dane powyższe do wiadomości Kuratorjum oraz urzędom gminnym i Kierownikom szkół powszechnych.

Wyjazdy swoje wykorzystają jednocześnie Panowie Inspektorzy dla załatwienia bieżących spraw administracyjnych.

Przy wymierzaniu kar za niedopełnienie obowiązku szkolnego uwzględniać będą Panowie Inspektorzy wyjątkowo ciężkie warunki gospodarcze w kraju, co skłonić Panów powinno do obniżania wymiaru kary, uzależnienia go od warunków miejscowych i zdolności płatniczej skazanych, oraz stopniowania w nakładaniu grzywny. Sporadyczne wypadki, parudniowe opuszczenie lekcyj w szkole chociażby z przyczyn nie wymienionych w dekrecie o obowiązku szkolnym, mogą być przy łagodzących okolicznościach nie karane wcale, wystarczy w danym wypadku upomnienie, natomiast stały oporny stosunek do szkoły zmusza do nakładania kar, których wysokość najwyższa, stosowana w jaskrawych przykładach lekceważania obowiązku szkolnego nie może przekroczyć 5 złotych jednorazowo, a zasadniczo musi być znacznie niższa.

Wobec konieczności ścisłego przestrzegania Dekretu o obowiązku szkolnym podaję zebrane w odpowiednim porządku wszystkie rozporządzenia, dotyczące wykonywania obowiązku szkolnego.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) *K. Szelągowski*

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 listopada 1922 r. w przedmiocie rozciągnięcia mocy obowiązującej dekretu o obowiązku szkolnym na województwa: nowogródzkie, poleskie i wołyńskie, powiaty: grodzieński i wołkowyski oraz gminy: białowieską, masiewską i suchopolską powiatu bielskiego województwa białostockiego.

(Dz. Urz. M. W. R. i O. P. Nr. 32, poz. 424 rok 1922).

Na podstawie art. 6 ustawy z dnia 4 lutego 1921 r. o unormowaniu stanu prawno politycznego na ziemiach przyłączonych do obszaru Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmnie, podpisanej w Rydze dnia 12 października 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 16, poz. 93) zarządza się co następuje:

§ 1. Moc obowiązującą dekretu z dnia 7 lutego 1919 r. o obowiązku szkolnym (Dz P. P. P. Nr. 14, poz. 147) rozciąga się na województwa: nowogródzkie, poleskie i wołyńskie, powiaty: grodzieński i wołkowyski, oraz gminy: białowieską, masiewską i suchopolską powiatu bielskiego województwa białostockiego.

§ 2. Na czas przejściowy, a mianowicie na okres do wydania przepisów o samorządzie szkolnym na obszarze w § 1 wymienionym, przewidziane dekretem z dnia 7 lutego 1919 r. o obowiązku szkolnym kompetencje rady szkolnej okręgowej i dozoru szkolnego sprawuje inspektor szkolny, kompetencje zaś opieki szkolnej, względnie opiekuna głównego— kierownik szkoły powszechnej.

Wyjątek stanowią:

a) kompetencje opieki szkolnej odnośnie do przyjmowania grzywien i dysponowania zebranemi w ten sposób pieniędzmi, które sprawuje inspektor szkolny,
b) kompetencje rady szkolnej okręgowej odnośnie do rozstrzygania rekursów karnych, które sprawuje kurator okręgu szkolnego.

§ 3. Wykonanie niniejszego rozporządzenia powierza się Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

§ 4. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia

(Dz. Ust. R. P. z dnia 21 grudnia 1922 r. Nr. 114, poz. 1030).

Prezydent Ministrów
(—) Juljan Nowak.

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego:
(—) Dr. Kumaniecki.

Minister Spraw Wewnętrznych
(—) A. Kamieński.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 16 marca 1923 r. w przedmiocie rozciągnięcia mocy obowiązującej dekretu o obowiązku szkolnym na Ziemię Wileńską.

(Dz. Urz. M. W. R. i O. P. Nr. 7, poz. 52, rok 1923).

Na podstawie art. 5 ustawy z dnia 6 kwietnia 1922 roku o objęciu władzy państwowej nad Ziemią Wileńską (Dz. U. R. P. Nr. 26, poz. 213) zarządza się co następuje:

§ 1. Moc obowiązującą dekretu z dnia 7 lutego 1919 roku o obowiązku szkolnym (Dz. P. P. P. Nr. 14, poz. 147) rozciąga się na powiaty: wileński, oszmiański, święciański, trocki, brasławski, dziśnieński, duniłowiczowski i wilejski.

§ 2. Na czas przejściowy, a mianowicie na okres czasu do wydania przepisów o samorządzie szkolnym na obszarze w § 1 wymienionym, przewidziane dekretem z dnia 7 lutego 1919 roku o obowiązku szkolnym

kompetencje rady szkolnej okręgowej i dozoru szkolnego sprawuje inspektor szkolny, kompetencje zaś opieki szkolnej, względnie opiekuna głównego — kierownik szkoły powszechnej.

Wyjątek stanowią:

a) kompetencje opieki szkolnej odnośnie do przyjmowania grzywien i dysponowania zebranemi w ten sposób pieniędzmi, które sprawuje inspektor szkolny,

b) kompetencje rady szkolnej okręgowej odnośnie do rozstrzygania rekursów od orzeczeń karnych, które sprawuje Kurator Okręgu Szkolnego.

§ 3. Wykonanie niniejszego rozporządzenia powierza się Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Ministem Spraw Wewnętrznych.

§ 4. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Prezes Rady Ministrów
i Minister Spraw Wewnętrznych:
(—) *W. Sikorski.*
Kierownik
Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego
(—) *J. Mikułowski-Pomorski*

Dekret o obowiązku szkolnym.

(Dz. Urz. M. W. R. i O. P. Nr. 2, poz. 2, rok 1919).

I. O obowiązku szkolnym w ogólności.

Art. 1. Wykształcenie w zakresie szkoły powszechnej jest obowiązkowe dla wszystkich dzieci w wieku szkolnym.

Art. 2. Szkoły powszechne będą tworzone w takiej liczbie, aby wszystkie dzieci w wieku szkolnym mogły korzystać z nauki.

Art. 3. W każdej miejscowości, w której liczba dzieci w wieku od lat 7 do 14 włącznie wynosiły w ciągu po sobie następujących 3 lat conajmniej 40, gmina jest obowiązana założyć szkołę powszechną.

Art. 4. Jeżeli w danej miejscowości niema 40 dzieci w wieku od lat 7 do lat 14, w takim razie łączy się ona w celu założenia osobnej szkoły z sąsiednią miejscowością względnie z sąsiedniemi miejscowościami tej samej gminy tak, aby liczba dzieci w połączonych miejscowościach wynosiła conajmniej 40. Utworzony w ten sposób rewir szkolny nie może mieć więcej jak 3 kilometry w promieniu. Rewiry szkolne tworzone będą przez Radę Szkolną Okręgową na wniosek Inspektora po wysłuchaniu opinji Dozoru Szkolnego.

Art. 5. Wniosek o przymusowe założenie szkoły stawia Dozór Szkolny lub Inspektor szkolny okręgowy. Jeżeli wniosek Dozoru względnie Inspektora zostanie zatwierdzony przez Radę Szkolną Okręgową, nie istnieje przeciw niemu żaden środek prawny.

Art. 6. W razie niezatwierdzenia wniosku Dozoru Szkolnego, względnie Inspektora szkolnego okręgowego, o przymusowe założenie szkoły, służy Dozorowi względnie Inspektorowi odwołanie się do Ministra W. R. i O. P.

Art. 7. Wykonanie zatwierdzonych wniosków w sprawie przymusowego zakładania szkół powszechnych należy do Dozorów Szkolnych. Gmina dostarcza Dozorowi Szkolnemu środków pieniężnych na potrzeby rzeczowe szkoły.

II. O wieku szkolnym.

Art. 8. Szkoła powszechna obejmuje siedem lat nauczania. Do czasu jednak zorganizowania we wszystkich miejcowościach pełnych, siedmioletnich szkół powszechnych przejściowo utrzymane są i tworzone będą szkoły powszechne z czteroletnią nauką codzienną i z obowiązkową nauką uzupełniającą trzyletnią lub szkoły powszechne z nauką codzienną pięcioletnią i z obowiązkową nauką uzupełniającą dwuletnią.

Art. 9. Jeśli w danej szkole powszechnej nauka codzienna trwa krócej, niż lat 7, a dziecko w tym krótszym czasie nie uzyska pomyślnego świadectwa z ukończenia szkoły, obowiązek uczęszczania do szkoły na naukę codzienną przedłuża się aż do pomyślnego ukończenia szkoły, lecz nie może trwać dłużej, niż do końca tego roku szkolnego, w którym dziecko ukończy 14 rok życia.

Art. 10. Wiek szkolny dziecka rozpoczyna się 1 września tego roku kalendarzowego, w którym dziecko kończy 7 lat życia.

Art. 11. Nie wolno przyjmować do szkoły dzieci, które nie osiągnęły wieku szkolnego.

III. O metryce szkolnej.

Art 12. Dla kontroli które dzieci znajdują się w wieku szkolnym, prowadzi się odpowiednie spisy dzieci, czyli t. zw. metryki szkolne, na zasadzie zatwierdzonej przez Ministra W. R. i O. P. instrukcji.

Art. 13. Prowadzenie metryki szkolnej należy do Opieki Szkolnej.

Art. 14. Miejscowości, w których jest więcej Opiek Szkolnych, dzieli Dozór Szkolny w ten sposób na części terytorjalne, aby przy sporządzaniu metryki szkolnej żadna Opieka nie miała wątpliwości które dzieci winna umieścić w swojej metryce szkolnej.

Art. 15. Metryka szkolna winna zawierać spis wszystkich dzieci w wieku szkolnym, zamieszkałych w tym obszarze, nad którym rozciąga się działalność Opieki Szkolnej.

Art 16. Opieki Szkolne zwracają się w maju każdego roku do wójta lub do magistratu, względnie do organów, sprawujących obowiązki policji miejscowej, o dostarczenie wykazu dzieci w wieku szkolnym.

Art 17. Na podstawie danych, uzyskanych w sposób, przewidziany w art. poprzednim, sporządza Opieka metrykę szkolną i przesyła ją w odpisie kierownictwu szkoły, najpóźniej dnia 1 sierpnia każdego roku.

IV. O zapisach dzieci do szkoły.

Art. 18. Zapisy dzieci do szkoły winny być ukończone z końcem sierpnia.

Art. 19. Niezwłocznie po ukończeniu zapisów opiekun główny wraz z kierownikiem szkoły bada na podstawie metryki szkolnej, czy wszystkie dzieci, obowiązane do nauki, zostały do szkoły zapisane.

Art. 20. Gdyby się okazało, że nie wszystkie dzieci, obowiązane do nauki, zostały zapisane, Opieka Szkolna zapisuje z urzędu stosowną liczbę dalszych dzieci i zawiadamia o tem ich rodziców, względnie opiekunów.

Art. 21. Instrukcja Ministra W. R. i O. P. określi liczbę dzieci, które ze względu na pojemność izby szkolnej można przyjąć do szkoły.

Art. 22. Dzieci, zapisane do szkoły dobrowolnie lub z urzędu, są obowiązane do regularnego uczęszczania do szkoły od początku września do końca czerwca.

V. O przerwach w nauce szkolnej.

Art. 23. Oprócz feryj, określonych przez Ministra W. R. i O. P., Opieka szkolna jest uprawniona do ustanawiania każdego roku przerw w nauce Szkolnej dla ważnych robót polnych: raz w jesieni, drugi raz na wiosnę. Każda z tych przerw, podzielona ewentualnie na części z powodu niepogody lub innych uzasadnionych przyczyn, może trwać razem najwyżej 14 dni.

Art. 24. W miesiącach, w których jest pożądana pomoc dzieci szkolnych przy robotach w polu, jest Opieka uprawniona w ten sposób wyznaczyć porę dnia, w której nauka szkolna ma się odbywać, aby dzieciom tę pracę w polu ułatwić. Nie może jednak Opieka Szkolna skracać przez to ilości godzin codziennej nauki.

VI. O wykazach dzieci, opuszczających naukę szkolną.

Art. 25. Z końcem każdego miesiąca winien kierownik szkoły przedłożyć Dozorowi Szkolnemu. a w miastach, tworzących samodzielne okręgi szkolne, odnośnym Opiekom Szkolnym wykaz tych dzieci, które bez usprawiedliwionej przyczyny opuściły naukę szkolną, z podaniem przy każdem dziecku liczbę opuszczonych dni szkolnych.

Art. 26. Gdy dziecko opuszcza naukę po raz pierwszy, w takim razie kierownik, jeśli uzna to za stosowne, może, nie pomieszczając nazwiska jego w wykazie, wzmiankowanym w art. poprzednim, podać je do wiadomości Opiece Szkolnej z prośbą o wywarcie wpływu na rodziców, względnie opiekunów, by posyłali dziecko do szkoły regularnie, oraz o ostrzeżenie ich, że zostaną podjęte środki przymusowe, jeżeli nieobecność dzieci w szkole powtórzy się.

Art. 27. Uzasadnionemi powodami nieobecności dziecka na nauce szkolnej są: choroba dziecka, śmierć członka rodziny, choroba zakaźna w domu, nadzwyczajna przeszkoda w komunikacji i inne powody, które przez nauczyciela za ważne zostaną uznane.

VII. O wypełnieniu obowiązku szkolnego.

Art. 28. Przepisom o obowiązku szkolnym można uczynić zadość:

a) w publicznych szkołach powszechnych,
b) w innych szkołach wszelkiego typu, o ile zakres wiadomości, w nich udzielanych, nie jest niższy, niż w publicznych szkołach powszechnych,
c) w domu.

Art. 29. W wypadkach pobierania nauki w prywatnych szkołach bez prawa publiczności lub w domu Inspektor Szkolny może zarządzić egzamin, celem przekonania się, czy dzieci osiągają wykształcenie, przepisane dla publicznej szkoły powszechnej w danej miejscowości. Jeżeli wynik zarządzonego egzaminu jest ujemny, Inspektor może z urzędu zapisać dziecko do publicznej szkoły powszechnej w danej miejscowości.

Art. 30. Uznanie prywatnej szkoły zawodowej za zakład, czyniący zadość obowiązkowi szkolnemu, następować będzie z decyzji Rady Szkolnej Okręgowej, na prośbę zarządu zainteresowanej szkoły, po wysłuchaniu opinji Inspektora szkolnego okręgowego. Decyzja Rady może ulec zaskarżeniu do Ministra W. R. i O. P. przez Inspektora lub przez zarząd szkoły w terminie miesięcznym.

Art. 31. Rodzice lub opiekunowie, chcący kształcić dzieci, będące w wieku szkolnym, nie w publicznej szkole powszechnej, lecz w innym zakładzie naukowym lub w domu, są obowiązani przed końcem sierpnia zawiadomić o tem właściwą Opiekę Szkolną.

VIII. O zwolnieniu od obowiązku szkolnego lub jego odroczeniu.

Art. 32. Od obowiązku szkolnego mogą być uwolnione dzieci chore fizycznie (szczególnie na gruźlicę otwartą) lub umysłowo oraz dzieci niedorozwinięte, o ile ułomności ich, stwierdzone przez lekarza szkolnego, względnie powiatowego, wyłączają je od pobierania nauki w szkole powszechnej. Jeśli w danej miejscowości instnieje zakład dla kształcenia chorych, kalek, ciemnych, głuchoniemych i niedorozwiniętych, obowiązek szkolny rozciąga się i na tę kategorję dzieci.

Art. 33. Dzieci, których mieszkanie jest więcej niż o 3 klm. odległe od szkoły, jakoteż dzieci, których mieszkanie oddzielone jest od szkoły przeszkodą naturalną, są wolne od obowiązku szkolnego.

Art. 34. Dzieci słabowite i wątłe, na mocy orzeczenia lekarza szkolnego, względnie powiatowego, mogą uzyskać odroczenie obowiązku szkolnego na rok i dłużej.

Art. 35. O zwolnieniu od obowiązku szkolnego, względnie odroczeniu tegoż obowiązku, w myśl art. 32, 33 i 34 orzekają Dozory Szkolne, a w miastach, tworzących samodzielne okręgi szkolne — Rady Szkolne Okręgowe miejskie.

IX. O kontroli nad spełnianiem obowiązku szkolnego.

Art. 36. W każdej szkole prowadzony będzie rejestr, przeznaczony do codziennego zapisywania przez nauczyciela dzieci nieobecnych.

Art. 37. Opiekun główny jest obowiązany zwiedzać szkołę celem sprawdzania, czy dzieci czynią zadość obowiązkowi szkolnemu.

Art. 38. Opiekun główny jest uprawniony do sprawdzania w domu dziecka przyczyny nieobecności w szkole oraz do wzywania i upominania rodziców, niedbających o regularne uczęszczanie swych dzieci do szkoły, aby przestrzegali obowiązku szkolnego i do wyjaśnienia rodzicom skutków zaniedbywania obowiązku szkolnego.

Art. 39. Uprawnienia i obowiązki opiekuna głównego, wymienione w art. 37 i 38, przysługują również członkom Dozoru Szkolnego, a w miastach, tworzących samodzielne okręgi szkolne, członkom Rady Szkolnej Okręgowej miejskiej, przez tenże Dozór, względnie Radę Szkolną Okręgową, do kontroli nad spełnianiem obowiązku szkolnego delegowanym.

X. O karach za niedopełnienie obowiązku szkolnego.

Art. 40. Odpowiedzialność za dopełnienie obowiązku szkolnego ponosi ojciec dziecka, a jeżeli ojciec dziecka nie żyje lub władzy rodzicielskiej nie sprawuje, to matka. Jeżeli oboje rodzice nie żyją lub władzy rodzicielskiej nie sprawują, odpowiedzialny jest opiekun.

Art. 41. Kto ukrywa dziecko przed zapisaniem do szkoły, ulega karze aresztu do 5 dni lub grzywnie do 100 marek polskich (150 koron) z zamianą w razie nieściągalności na karę aresztu do 5 dni.

Art. 42. Kto bez uzasadnionych powodów nie posyła dziecka do szkoły, ulega każdorazowo karze aresztu do 2 dni lub grzywnie do 40 marek polskich (60 koron) z zamianą w razie nieściągalności na karę aresztu do 2 dni.

Art. 43. Kary, przewidziane w art. 41 i 42, wymierza Dozór Szkolny po wysłuchaniu osób zainteresowanych, o ile te przybędą. Nieusprawiedliwione nieprzybycie stron nie przeszkadza w wydaniu orzeczenia karnego.

Art. 44. Wykonanie orzeczeń karnych należy do wójtów, względnie do magistatów lub do policji miejscowej.

Art. 45. Nałożone grzywny należy wpłacać odnośnej Opiece Szkolnej, która wydaje pokwitowania i prowadzi wykaz pobranych grzywien. Zebrane tym sposobem pieniądze mają być użyte na rzecz niezamożnych dzieci danej szkoły, stosownie do uznania Opieki Szkolnej.

Art. 46. Skazany orzeczeniem karnem, o którym mowa w art. 41, 42 i 43, może założyć skargę do Rady Szkolnej Okręgowej w terminie dwutygodniowym, licząc od dnia ogłoszenia orzeczenia lub zawiadomieniu o orzeczeniu zaocznem.

Art. 47. Założenie skargi na orzeczenie, mocą którego zostały wymierzone grzywny, nie wstrzymuje wykonania tegoż orzeczenia. Natomiast wykonanie orzeczenia, skazującego na areszt, zostaje wstrzymane do czasu rozstrzygnięcia założonej skargi. W razie uchylenia orzeczenia, skazującego na grzywnę, uiszczona kwota karna ulega zwrotowi.

XI. Zakres działania dekretu.

Art .48. Moc obowiązująca dekretu niniejszego rozciąga się na tę część Państwa Polskiego, która stanowiła dawniej terytorjum zaboru rosyjskiego.

Dan w Warszawie, dnia 7 lutego 1919 r.

Naczelnik Państwa:
(—) *J. Piłsudski*

Prezydent Ministrów:
(—) *I. J. Paderewski.*

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:
(—) *Jan Łukasiewicz*

Okólnik Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do Kuratorjów Okręgów Szkolnych: Poleskiego, Warszawskiego, Wileńskiego i Wołyńskiego o wykonaniu dekretu o obowiązku szkolnym na terenie województw: Nowogródzkiego, Poleskiego, Wileńskiego oraz powiatów: grodzieńskiego i wołkowyskiego oraz gmin: białowieskiej, masiewskiej i suchopolskiej powiatu bielskiego województwa Białostockiego.

(Dz. Urz. M. W. R. i O. P. Nr. 7 poz. 117 rok 1928).

Celem wprowadzenia w życie dekretu z dn. 7.II 1919 r. (Dz. U. R. P. Nr. 14, poz. 107) o obowiązku szkolnym, rozciągniętego rozporządzeniem

Rady Ministrów z dn. 30.XI 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 114, poz. 1030) na obszar województw: nowogródzkiego, poleskiego, wołyńskiego i powiaty: grodzieński i wołkowyski i gminy: białowieską, masiewską i suchopolską powiatu bielskiego województwa białostockiego, oraz z dn. 16.III 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 31, poz. 192) na obszar ziemi Wileńskiej, zarządzam co następuje:

Od dnia 1 września 1928 r. na wymienionym terenie stosowany winien być obowiązek szkolny wobec:

a) wszystkich dzieci, urodzonych w roku 1921, t. j. dzieci siedmioletnich,

b) dzieci roczników starszych, urodzonych w latach 1915 — 1920, które uczęszczały już do szkoły w roku szkolnym 1927/28.

Zarządzam, aby norma obciążenia izb lekcyjnych była taka, żeby na metr kwadratowy izby szkolnej przypadało najwyżej 1,20 dziecka, a tylko w wyjątkowo trudnych warunkach norma 1,5 dziecka może mieć zastosowanie zarówno w roku szkolnym 1928/29, jak i w latach następnych do czasu uzyskania odpowiednich budynków szkolnych.

Prócz tego wszędzie, gdzie zachodzi tego potrzeba, a nie ma szczególnych przeszkód, ma być stosowane w roku szkolnym 1928/29 oraz w latach następnych, do czasu uzyskania odpowiednich budynków szkolnych, dwurazowe w ciągu dnia użytkowanie izb dla celów normalnej nauki szkolnej.

Zaprowadzając dwurazowe użytkowanie izb lekcyjnych, dążyć należy jednocześnie do możliwie najlepszego technicznego przystosowania tych izb do zajęć w godzinach wieczorowych tak, aby brak odnośnej instalacji lub niewystarczające oświetlenie izb lekcyjnych nie były powodem skracania przepisanych godzin codziennej nauki szkolnej, jak niemniej, aby skutkiem tego nie następowała redukcja programu nauki i ograniczenie działalności wychowawczej szkoły.

Dla dzieci opóźnionych w stosunku do normalnej nauki szkolnej zorganizują Kuratorja Okręgów Szkolnych naukę skróconą, zgodnie z okólnikiem Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 27 grudnia 1924 r. (L. 20421/I) w sprawie zorganizowania nauki skróconej dla dzieci w wieku szkolnym, nie pobierających nauki w szkole (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 1 ex 25).

Przy wykonywaniu powyższego zarządzenia stosować się należy do Instrukcji z dnia 20 kwietnia 1923 r. Nr. 5299/I w sprawie wykonywania obowiązku szkolnego na terenie 5 województw b. Królestwa Kongresowego.

Warszawa, dnia 14 maja 1928 r. (Nr. I. 3984/28).

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:
(—) *Dr. Dobrucki.*

Okólnik Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do Kuratorów Okręgów Szkolnych w Warszawie, Białymstoku i Łodzi, do Inspektorów Szkolnych i do nauczycielstwa szkół powszechnych w tychże okręgach szkolnych w sprawie zorganizowania nauki skróconej dla dzieci w wieku szkolnym, lecz nie pobierających nauki w szkole.

(Dz. Urz. M. W. R. i O. P. Nr. 1, poz. 5, rok 1925),

Rozporządzeniem Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 20 kwietnia 1923 r. Nr. 5259 (Dz. U. Nr. 8 poz. 62) wprowadzony został z początkiem roku szkolnego 1923/24 na obszarze województwa Kieleckiego, Lubelskiego, Łódzkiego, Warszawskiego i w wymienionych w tem rozporządzeniu powiatach województwa Białostockiego na zasadzie Dekretu o obowiązku szkolnym z d. 7 lutego 1919 r. (Dz. P. P. P. Nr. 14 poz. 147) bezwzględny obowiązek szkolny dla wszystkich dzieci urodzonych w r. 1916. W roku szkolnym 1924/25 bezwzględny ten obowiązek rozszerzył się również na wszystkie dzieci urodzone w r. 1917.

Natomiast znaczna część dzieci starszych będących jeszcze w wieku szkolnym t. j. nie mających jeszcze ukończonych lat 14 nie otrzymywała dotąd nauki bądź to dla braku miejsc w szkole bądź też z innych przyczyn. Jedynie m. Łódź przeprowadziło bezwzględny obowiązek szkolny dla wszystkich roczników w wieku szkolnym już w r. 1923. Liczba dzieci w wieku szkolnym, urodzonych w latach 1911, 1912, 1913, 1914 i 1915, a nie uczęszczających do szkół i nie umiejących czytać ani pisać, jest na tym obszarze bez m. Warszawy i m. Łodzi bardzo wielka.

Tych dzieci niepodobna zostawić analfabetami. Jest pierwszorzędnym obowiązkiem wszystkich czynników oświatowych dać im możność nauczenia się czytania i pisania oraz nabycia najniezbędniejszej wiedzy i umiejętności, przynajmniej w formie skróconej, aby te dzieci choćby najskromniej przygotować do spełniania obowiązków obywatelskich.

Ministerstwo zdaje sobie sprawę z poważnych trudności w wykonaniu tego zarnierzenia, jednakże, ufając patrjotyzmowi i szlachetnemu a ofiarnemu zapałowi nauczycielstwa szkół powszechnych, żywi przekonanie, że to zamierzenie zostanie zrealizowane i że nauczycielstwo chętnie przyjmie na siebie tę obywatelską pracę ponad zwykłą normę godzin obowiązujących.

Zamierzona nauka skrócona ma się opierać na następujących zasadach:

1. Na skróconą naukę uczęszczać mogą wszystkie dzieci urodzone w latach 1911—1915 włącznie, które nie uczęszczały na regularną naukę w szkołach powszechnych i są analfabetami.

Dzieci urodzone w roku 1916 i później przyjęte być nie mogą, natomiast mogą być przyjęte dzieci urodzone w latach 1909 i 1910.

2. Głównem zadaniem tej nauki będzie nauczenie czytania, pisania i elementarnych rachunków oraz podanie w drodze pogadanek wiadomości z zakresu przyrody, geografji, historji i nauki o Polsce współczesnej.

3. Kurs nauki skrócony trwać będzie w bieżącem półroczu zimowem od 15 stycznia conajmniej do 31 marca 1925 r., gdyby jednak frekwencja i na następne miesiące była zapewniona, można tę naukę przedłużyć do końca maja.

4. Nauka odbywać się będzie 2—3 razy tygodniowo po 2 godziny w czasie poza nauką szkolną.

5. Nauka udzielana będzie z reguły w szkole tego obwodu szkolnego, do którego dzieci należą. O ile jednakże z powodu wielkiej odległości i dla złej drogi, (zwłaszcza że drogę będą dzieci odbywały w porze wieczorowej), dzieci z osiedla lub wsi, należącej do danego obwodu szkolnego, do szkoły nie mogłyby przybywać wcale albo tylko ze zbyt wielkiem niebezpieczeństwem, może zostać utworzony w danej wsi komplet, conajmniej dla 10 dzieci; w takim razie przybywałby nauczyciel na miejsce i tu w jakimbądź odpowiednim lokalu udzielałby nauki.

6. Ministerstwo nie wątpi, że kierownicy szkół i nauczyciele zajmą się bezzwłocznie zorganizowaniem tej nauki, tworząc oddziały, które poprowadzą w myśl wyżej podanych wskazówek. Oddział jeden winien obejmować do 30 dzieci, ale utworzony być może, jeśli większej liczby dzieci niema, już dla 10 dzieci.

7. Nauczyciele udzielający nauki tej skróconej otrzymują wynagrodzenie w wysokości 225 punktów za godzinę w stosunku rocznym t. j. tak, jak za godziny nadliczbowe.

8. O rozpoczęciu nauki, liczbie dzieci zapisanych, dniach i godzinach, w których nauka się odbywa, należy natychmiast zawiadomić inspektora szkolnego.

9. Jest pożądane, aby zakończenie nauki odbyło się z współudziałem rodziców i czynników społecznych, interesujących się oświatą w danej okolicy.

10. Po ukończeniu kursu przedłożą kierownicy szkoły (nauczyciele) szczegółowe i wyczerpujące sprawozdanie, dotyczące liczby dzieci, uczęszczania, pilności, postępów i metody zastosowanej, a jednocześnie też podadzą opracowany na podstawie dziennika lekcyjnego szczegółowy wykaz dni i godzin, w których nauka się odbywała.

Po otrzymaniu wykazu władze szkolne wymierzą odpowiednie wynagrodzenie za cały czas trwania tej nauki.

11. Z powodu spóźnionej pory zechcą kierownicy szkół (nauczyciele samoistni) bezzwłocznie przystąpić do zorganizowania kursów, w sposób w danej miejscowości i danych okolicznościach najlepiej zapewniający prowadzenie sprawy. Przy okazyjnych wizytacjach tych kursów, Inspektorowie szkolni będą mogli przekonać się o celowości

i pożytku pracy w poszczególnych kursach, a na podstawie poszczególnych sprawozdań wygotują sprawozdanie z całego powiatu i prześlą najpóźniej do 30 czerwca do Kuratorjum O. S.

Kuratorja Okręgów Szkolnych zechcą przedłożyć obraz wyników pracy w tym pierwszym okresie na podstawie sprawozdań Inspektorów szkolnych do dnia 30 lipca 1925 r. wraz z wnioskami co do organizacji podobnych kursów w roku 1925/26.

Warszawa, dnia 27 grudnia 1924 r. (L. 20421/I).

Kierownik Ministerstwa Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego
(—) *Dr. Jan Zawidzki.*

Rozporządzenie Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 20 kwietnia 1923 r. w sprawie wprowadzenia obowiązku szkolnego na terenie województw: Kieleckiego, Lubelskiego, Łódzkiego, Warszawskiego i powiatów: Augustowskiego, Białostockiego, Bielskiego, Kolneńskiego, Łomżyńskiego, Ostrowskiego, Ostrołęckiego, Sejneńskiego, Sokólskiego, Suwalskiego, Szczuczyńskiego i Wysoko-Mazowieckiego województwa Białostockiego.

(Dz. Urz. M. W. R. i O. P. Nr. 8 poz. 62 rok 1923).

W związku z Rozporządzeniem Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 19 lipca 1922 r. L. 18833/I w sprawie stopniowej realizacji powszechnego nauczania (Dziennik Urzędowy Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Nr. 26 (95) z dnia 19 sierpnia 1922 r., poz. 292) i na mocy art. 48 Dekretu z dnia 7 lutego 1919 roku o obowiązku szkolnym (Dziennik Praw Pań. Pol. Nr. 14 z dn. 8 lutego 1919 r., poz. 147), zatwierdzonego konstytucyjnie przez Sejm Ustawodawczy na posiedzeniu w dniu 22 lipca 1919 r. (Monitor Polski" Nr. 165 z dn. 25 lipca 1919 r.), postanawia się w przedmiocie wprowadzenia obowiązku szkolnego, co następuje:

§ 1. Z dniem 1 września 1923 r. na terenie województw; Kieleckiego, Lubelskiego, Łódzkiego, Warszawskiego i powiatów: Augustowskiego, Białostockiego, Bielskiego, Kolneńskiego, Łomżyńskiego, Ostrowskiego, Ostrołęckiego, Sejneńskiego, Sokólskiego, Suwalskiego, Szczuczyńskiego, Wysoko-Mazowieckiego województwa Białostockiego wprowadza się bezwzględny obowiązek szkolny:

a) dla wszystkich dzieci, urodzonych w roku 1916 (t. j. dzieci siedmioletnich);

b) dla dzieci roczników starszych, urodzonych w latach od 1910 do 1915, które:

1) uczęszczały już do szkoły w roku szkolnym 1922/23 i będą podlegały obowiązkowi szkolnemu jeszcze conajmniej w roku szkolnym 1923/24, oraz

2) dla tych, które na mocy art. 20 i 29 Dekretu o obowiązku szkolnym zostaną z urzędu zapisane do szkoły przez Opiekę Szkolną, względnie przez Inspektora Szkolnego.

§ 2. Norma obciążenia izb lekcyjnych, przepisana zgodnie z art. 29 Dekretu o obowiązku szkolnym, w Rozporządzeniu Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 19 lipca 1922 r. L. 18833/I i wymagająca, by na każdy metr kwadratowy izby szkolnej przypadało najwyżej $1^1/_4$ dziecka, a tylko w wyjątkowo trudnych waruunkach $1^1/_2$ dziecka, — mieć będzie zastosowanie zarówno w roku szkolnym 1923/24, jak i w latach następnych do czasu uzyskania odpowiednich budynków szkolnych, z tem zastrzeżeniem, aby w żadnej nawet największej izbie szkolnej nie uczyło się równocześnie więcej, niż 54, a tylko w wyjątkowo ciężkich stosunkach—60 dzieci.

§ 3. Prócz tego wszędzie, gdzie zachodzi tego potrzeba, a niema szczególnych przeszkód, ma być zastosowane i w roku szkolnym 1923/24, oraz w latach następnych do czasu uzyskania odpowiednich budynków szkolnych, dwurazowe w ciągu dnia użytkowanie izb szkolnych dla celów normalnej nauki szkolnej.

§ 4. Zaprowadzając dwurazowe użytkowanie izb lekcyjnych, dążyć należy jednocześnie do możliwie najlepszego technicznego przystosowania tych izb do zajęć w godzinach wieczorowych tak, aby brak odnośnej instalacji lub niewystarczające oświetlenie izb lekcyjnych nie były powodem skracania przepisanych godzin codziennej nauki szkolnej, jak niemniej, aby skutkiem tego nie następowała redukcja programu nauki i ograniczenie działalności wychowawczej szkoły.

§ 5. Przy wykonywaniu powyższego Rozporządzenia stosować się należy do załączonej przy niniejszem „Instrukcji w sprawie wykonywania obowiązku szkolnego na terenie 5 województw b. Królestwa Kongresowego".

Warszawa, dnia 20 kwietnia 1923 r. (L. 5259/I).

Kierownik

Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

(—) *J. Mikułowski-Pomorski.*

Instrukcja Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego w sprawie wykonania obowiązku szkolnego według rozporządzenia Ministerstwa W. R. i O. P., z dniem 20.VI—1923 r. Nr. 5259-I.

I. Zapisy dzieci do szkoły.

§ 1. Zapisy dzieci do szkoły, zgodnie z art. 18 Dekretu o obowiązku szkolnym, powinny być przeprowadzone w 29, 30 i 31 sierpnia każdego roku, przyczem kierownik szkoły jest obowiązany żądać od rodziców, względnie opiekunów dziecka, przedłożenia metryki urodzenia, wzgl. chrztu każdego dziecka. Niemożność natychmiastowego dostarczenia metryki nie może być powodem do nieprzyjęcia zapisu dziecka; na przedłożenie metryki lub zastępującego ją w wyjątkowych wypadkach

stosownego zaświadczenia władz państwowych lub samorządowych kierownik szkoły wyznaczy termin najdalej dwumiesięczny.

§ 2. Na dokonanie zapisu dzieci z urzędu, zgodnie z art. 20 Dekretu przeznacza się Kierownikom szkół okres czasu od 1 do 30 września każdego roku.

§ 3. O zapisaniu dziecka do szkoły z urzędu Kierownik Szkoły niezwłocznie zawiadamia ojca (matkę), względnie opiekuna dziecka, wyznaczając termin trzydniowy do zgłoszenia się dziecka do szkoły na regularną naukę szkolną. Wzór zawiadomienia dołącza się przy niniejszem (załacznik Nr. 1).

II. O kontroli nad spełnianiem obowiązku szkolnego przez dzieci przy pobieraniu nauki w domu lub szkołach, nieposiadających prawa publiczności.

§ 4. W myśl art. 31 Dekretu o obowiązku szkolnym rodzice lub opiekunowie chcący kształcić dzieci, będące w wieku szkolnym, nie w publicznej szkole powszechnej, lecz w innym zakładzie naukowym lub w domu, są obowiązani do dnia 31 sierpnia każdego roku zawiadomić o tem Kierownika Szkoły. W zawiadomieniu winny być wskazane: nazwisko i imię dziecka, jego adres, nazwisko i imię i dokładny adres ojca, wzgl. matki lub opiekuna (ki) dziecka, oraz rodzaj, nazwa i adres szkoły, do której dziecko będzie uczęszczać; w wypadku zaś pobierania nauki w domu zamiast danych, dotyczących szkoły, powinny być wskazane: nazwisko, imię i adres, oraz stopień wykształenia nauczyciela, względnie osoby, która uczyć będzie dziecko.

§ 5. Gdyby zawiadomienie, o którem jest mowa w poprzednim paragrafie, z powodu pewnych przyczyn zostało przez rodziców, wzgl. opiekunów przesłane do Inspektora Szkolnego, — fakt ten nie może być uznany za niewykonanie przepisu, zawartego w § 31 Dekretu o obowiązku szkolnym. Inspektor Szkolny ma obowiązek niezwłocznie przesłać wspomniane zawiadomienie właściwemu Kierownikowi Szkoły do dalszego urzędowania.

§ 6. Dzieci, pobierające naukę w domu lub szkole bez praw publiczności, których rodzice wzgl. opiekunowie prawnie wykonali obowiązek meldowania, przepisany w § 31 Dekretu o obowiązku szkolnym, nie mogą być zapisywane do publicznej szkoły powszechnej z urzędu na mocy art. 20 Dekretu, lecz wyłącznie w trybie art. 29 tegoż Dekretu na podstawie egzaminu, zarządzonego przez Inspektora Szkolnego.

III. O kontroli nad uczęszczaniem dzieci szkolnych do publicznych szkół powszechnych.

§ 7. W każdej szkole, zgodnie z art. 36 Dekretu o obowiązku szkolnym prowadzony będzie rejestr, przeznaczony do codziennego zapisywania przez nauczyciela dzieci nieobecnych na nauce szkolnej.

Formularz rejestru załącza się przy niniejszem (załącznik Nr. 2).

§ 8. Dni szkolne, opuszczone przez dziecko, oznacza się w rejestrze kreskami pionowemi (//), wpisywanemi do odpowiedniej rubryki

dnia i miesiąca. Formularz winien być wypełniany wyłącznie atramentem bez żadnych przekreślań i poprawek.

§ 9. Zgodnie z art. 25 Dekretu o obowiązku szkolnym, w ostatnim dniu każdego miesiąca winien kierownik szkoły przedłożyć Inspektorowi Szkolnemu wykaz tych dzieci, które bez usprawiedliwionej przyczyny opuściły naukę szkolną, z podaniem przy każdem dziecku liczby opuszczonych dni szkolnych. Formularz wykazu załącza się przy niniejszem (załącznik Nr. 3).

§ 10. Za powód, uzasadniający nieobecność dziecka na nauce szkolnej nie mogą być uznawane: pasanie bydła przez dzieci i inne zajęcia domowe, czy pozadomowe dzieci szkolnych.

§ 11. Ustne zawiadomienia o powodach nieobecności dzieci na nauce szkolnej, zgłoszone przez rodziców, wzgl. opiekunów dzieci, muszą być przez kierownika szkoły przyjmowane i uznawane za posiadające wartość prawną narówni z zawiadomieniami, przedłożonemi na piśmie.

§ 12. Nieaktualny na tutejszym terenie.

§ 13. Zgodnie z art. 38 Dekretu o obowiązku szkolnym Kierownik Szkoły jest uprawniony do sprawdzania w domu dziecka przyczyny nieobecności w szkole, oraz wzywania i upominania rodziców, niedbających o regularne uczęszczanie swych dzieci do szkoły, aby przestrzegali obowiązku szkolnego i do wyjaśniania rodzicom skutków zaniedbywania tego obowiązku.

IV. O nakładaniu kar za niedopełnienie obowiązku szkolnego.

§ 14. Karze aresztu lub grzywnie pieniężnej na mocy art. 40, 41 i 42 Dekretu o obowiązku szkolnym, podlegają rodzice, wzgl. opiekunowie dzieci, którzy ukrywają dziecko przed zapisaniem do szkoły, lub usiłują przez wybiegi uwolnić je od uczęszczania do szkoły, albo gdy bez uzasadnionych powodów nie posyłają dziecka do szkoły.

§ 15. Kary za niewykonanie obowiązku szkolnego nakłada na mocy art. 43 Dekretu o obowiązku szkolnym Inspektor Szkolny.

Inspektor Szkolny wydaje orzeczenia w sprawach o niewykonywanie obowiązku szkolnego po wysłuchaniu stron zainteresowanych, o ile te przybędą na posiedzenie.

Z tego względu na posiedzenie do Inspektora Szkolnego powinny być wezwane osoby, podlegające odpowiedzialności za niedopełnienie obowiązku szkolnego, celem złożenia wyjaśnienia. Wzór wezwania załącza się przy niniejszem (załącznik Nr. 4).

Nieusprawiedliwione nieprzybycie stron nie przeszkadza w wydaniu orzeczenia zaocznego.

Z przebiegu rozprawy powinien być sporządzony protokół. Wzór formularza protokółu załącza się przy niniejszem (załącznik Nr. 5).

§ 16. Orzeczenia w sprawach powyższych Inspektor Szkolny z reguły winien ogłaszać niezwłocznie po zakończeniu rozprawy i podawać bezpośrednio do wiadomości stronom, o ile przybyły na posiedzenie, przyczem należy zainteresowanym wyjaśnić, że na mocy art. 46 Dekretu o obowiązku szkolnym skazanemu orzeczeniem karnem przysługuje prawo założenia skargi do Kuratora Okr. Szkolnego za pośrednictwem In-

spektora Szkolnego w terminie dwutygodniowym od dnia ogłoszenia orzeczenia.

O dokonanem w ten sposób zawiadomieniu stron należy uczynić adnotację w protokóle, oraz w wykazie osób, co do których zapadły orzeczenia karne.

§ 17. Inspektor Szkolny prowadzi wykaz orzeczeń karnych, do którego wpisuje nazwiska, imiona i adresy osób skazanych, daty orzeczeń karnych, oraz wysokość nałożonych kar; wyciąg z tego wykazu Inspektor Szkolny przesyła właściwym Kierownikom Szkół do wiadomości, oraz odnosi się do wójtów, wzgl. do magistratów lub do policji miejscowej z wezwaniem do wykonania orzeczeń karnych, zgodnie z art. 44 Dekretu o obowiązku szkolnym, o ile ukarani nie wpłacą grzywny dobrowolnie.

Za ściąganie grzywien pieniężnych, nałożonych przez Inspektora Szkolnego za niewykonanie obowiązku szkolnego, wójt, magistrat, wzgl. organ policji miejscowej, nie może pobierać żadnych dodatkowych dopłat od osób, skazanych orzeczeniem karnem Inspektora Szkolnego.

§ 18. W każdym wypadku, gdy orzeczenie karne zostało wydane zaocznie, Inspektor Szkolny jest obowiązany zawiadomić o tem skazanego na piśmie, wyjaśniając jednocześnie, że skazanemu przysługuje prawo założenia skargi do Kuratora Okr. Szkolnego w terminie dwutygodniowym od dnia otrzymania zawiadomienia o orzeczeniu zaocznem.

Wzór zawiadomienia o orzeczeniu karnem załącza się przy niniejszem (załącznik Nr. 6).

Pokwitowanie, stwierdzające odbiór zawiadomienia o orzeczeniu karnem, przechowywać należy w aktach orzeczeń karnych Inspektora Szkolnego.

§ 19. Przy doręczaniu wezwań, względnie zawiadomień, wymienionych w §§ 15 i 18 niniejszej instrukcji, należy uwzględniać, co następuje:

a) doręczający wezwanie lub zawiadomienie zaznacza na niem czas doręczenia i żąda, aby w wydanem pokwitowaniu był zaznaczony czas jego przyjęcia; jeżeli wzywany odmówi pokwitowania, wówczas doręczający sprowadza dwu świadków, którym komunikuje odmowę wzywanego, wzgl. zawiadamianego i zaznacza na wezwaniu (zawiadomieniu), komu i kiedy je doręczono, taką samą adnotację robi na odcinku, przeznaczonym do pokwitowania z odbioru;

b) nie umiejącym czytać treść wezwania należy tłumaczyć;

c) w razie wydalenia się osoby wzywanej, wzgl. zawiadamianej z miejsca jej zamieszkania, wezwanie (zawiadomienie) doręcza się za pokwitowaniem albo jednemu z domowników osoby zainteresowanej, w miarę możności starszemu, albo gospodarzowi domu lub stróżowi, albo miejscowemu urzędnikowi policyjnemu lub wiejskiemu.

§ 20. Skargę do Kuratora Okr. Szkolnego na orzeczenie karne Inspektora Szkolnego strona wnosi za pośrednictwem Inspektora Szkolnego, który do skargi dołącza wyciąg z protokółu rozprawy wraz z odpisem orzeczenia karnego, oraz wyciągiem z wykazu dzieci, opuszczających naukę szkolną, przedłożonego Inspektorowi Szkolnemu przez kierownika szkoły zgodnie z § 13 niniejszej instrukcji.

§ 21. Nie aktualny na tutejszym terenie.

Zebrane pieniądze mają być użyte na rzecz niezamożnych dzieci danej szkoły stosownie do uznania Inspektora Szkolnego. Na każdą wydaną sumę Inspektorat powinien posiadać odpowiedni rachunek (pokwitowanie); rachunki mają być przechowywane w aktach Inspektoratu.

Załącznik Nr. 1 do Nr. I 1849/32.

WZÓR ZAWIADOMIENIA

o zapisaniu dziecka do szkoły z urzędu.

Kierownik Szkoły w __________ publicznej szkoly powszechnej __________ zawiadamia p. (wpisać nazwisko i imię) __________ w (adres) __________ jako ojca (matkę), (opiekuna) dziecka (wpisać nazwisko i imię) __________ że na mocy art. 20 Dekretu o obowiązku szkolnym (Dz. Pr. Pań. Pol. Nr. 14 z dnia 8 lutego 1919 r. poz. 147) dziecko powyższe zostało z urzędu zapisane do publicznej szkoły powszechnej __________ Nr. _____ w (wymienić nazwę lub numer szkoły i miejscowość) __________ i jest obowiązane w ciągu trzech dni stawić się na regularną naukę szkolną.

Zwraca się uwagę, że niezastosowanie się do niniejszego zawiadomienia pociągnie za sobą skutki, przewidziane w art. 41 i 42 Dekretu o obowiązku szkolnym.

Dnia __________ 193 r.

Nr. _____

Kierownik Szkoły;
(podpis)

____

Zawiadomienie o zapisaniu dziecka (wpisać nazwisko i imię) __________ z urzędu do publicznej szkoły powszechnej w (wpisać miejscowość i numer szkoły) __________ Nr. _____ otrzymał . . m.

Podpis __________

Doręczono (komu?) __________

dnia __________ 193 . . r.

Podpis doręczającego __________

Załącznik 2 do Nr. I-1849/32.

FORMULARZ REJESTRU

do zapisywania dzieci nieobecnych na nauce szkolnej.

L. p.	Oddział	IMIĘ i NAZWISKO ucznia (uczenicy)	Miesiąc	Dni miesiąca																															Liczba opuszczonych dni szkolnych	
				1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	uspr.	nie uspr.
			wrzesień																																	
			paździer.																																	
			listopad																																	
			grudzień																																	
			styczeń																																	
		Nazwisko, zajęcie i mieszkanie rodziców lub opiekunów	luty																																	
			marzec																																	
			kwiecień																																	
			maj																																	
			czerwiec																																	

Załącznik 3 do № I-1849/32.

Publiczna szkoła powszechna w . . . . . .

№ . . . .

WYKAZ DZIECI,

które opuściły naukę szkolną w miesiącu . . . . . . 193 r.

№ porządkowy	Nazwisko i imię dziecka	Rok urodzenia	Oddziały szkoły	Nazwisko i imię ojca, matki lub opiekuna	Adres	Liczba dni szkolnych opuszczonych		Uwagi o uczęszczaniu dziecka do szkoły w poprzednich mies.
						całkowicie	częściowo	

Data . . . . . .

Podpis kierownika szkoły
. . . .

Załącznik Nr. 4 do Nr. I-1849/32.

WEZWANIE.

Inspektor Szkolny miasta (powiatu)........................... zawiadamia p. (nazwisko i imię)..w (adres) ...., że syn (córka) Jego (Jej) w miesiącu .... 193... r. opuścił... bez należytego usprawiedliwienia ....dni szkolnych, za co na mocy art. 40, 41, i 42 Dekretu o obowiązku szkolnym ponosi Pan (i) odpowiedzialność prawną.

Wobec powyższego wzywa się pan..., by w dniu .... o godzinie.......................... przybył do lokalu.................................... w...................................celem złożenia wyjaśnienia Inspektorowi Szkolnemu.

Niestawienie się Pana... we wskazanym terminie nie wstrzyma rozpatrzenia sprawy, i orzeczenie wydane zostanie zaocznie.

Inspektor Szkolny

dnia.......................................193... r. ....

Zwrócić Inspektorowi Szkolnemu.

Nr. sprawy ....Wezwanie do stawienia się w dniu.......................... .... 193... r. o godz......................... w lokalu.......................... w..w sprawie nieregularnego posyłania do szkoły syna (córki) moje... otrzymał... m.

Podpis..

Doręczono (komu?)...................................

dnia...................................193... r.

Podpis doręczającego.........................

Załącznik Nr. 5 do Nr. I-1849/32.

PROTOKÓŁ.

Działo się dnia .... 193 .... r. w ....

Inspektor szkolny (miasta) (powiatu) ....

....

....

Protokółuje: ....

....

rozpoznawał sprawę o niedopełnienie obowiązku szkolnego przez p. ...., którego (ej) syn (córka) opuścił .... bez należytego usprawiedliwienia w miesiącu .... dni szkolnych.

Pozwan .... przybył (nie przybył) na rozprawę.

Pozwan .... wyjaśnił ....

....

....

....

....

Wyjaśnienie powyższe uznano za wystarczające i uchwalono pozwanego zwolnić od odpowiedzialności karnej. Wyjaśnienie uznano za niewystarczające i uchwalono wymierzyć ....

....

Inspektor Szkolny

Protokulant:

....

Orzeczenie zostało bezpośrednio zakomunikowane skazanemu dnia .... 193 .... r.

Inspektor Szkolny ....

Orzeczenie karne zaocznie przesłano skazanemu w dniu .... 193 .... r.

Otrzymano poświadczenie skazanego z odbioru zawiadomienia o orzeczeniu karnem w dniu .... 193.... r.

Adnotacje o dalszym przebiegu sprawy:

....

....

....

....

....

....

Załącznik Nr. 6 do Nr. I-1849/32.

Nr. sprawy........................

ZAWIADOMIENIE
o orzeczeniu karnem.

Do

Pan.. w..

Inspektor Szkolny zawiadamia Pan...., że za opuszczenie bez należytego usprawiedliwienia przez córkę (syna) Pańsk.................................. w miesiącu................................ dni szkolnych, został Pan.... skazany, na mocy art.................. Dekretu o obowiązku szkolnym na ....

....

W razie nieściągalności grzywna zamieniona będzie na.................. dni aresztu.

Inspektor Szkolny

....

Dnia..193.... r.

Wyciąg z Dekretu o obowiązku szkolnym.

Art. 46. Skazany orzeczeniem karnem, o którem mowa w art. 41, 42 i 43, może założyć skargę do Kuratora Okręgu Szkolnego w terminie dwutygodniowym, licząc od dnia ogłoszenia orzeczenia lub zawiadomienia o orzeczeniu zaocznem.

Art. 47. Założenie skargi na orzeczenie, mocą którego zostały wymierzone grzywny, nie wstrzymuje wykonania tegoż orzeczenia. Natomiast wykonanie orzeczenia, skazującego na areszt, zostaje wstrzymane do czasu rozstrzygnięcia założonej skargi. W razie uchylenia orzeczenia, skazującego na grzywnę, uiszczona kwota karna ulega zwrotowi.

— — — — — — — — — — — —

Nr. sprawy........................

Zwrócić
Inspektorowi
Szkolnemu

Zawiadomienie

o orzeczeniu karnem za niewypełnienie obowiązku szkolnego przez syna (córkę) moj.......... otrzymałem

Podpis..

Doręczono (komu?) ....

dnia.. 193.... r.

Załącznik Nr. 7 do Nr. I-1849/32.

Wzór pokwitowania z pobranej grzywny pieniężnej.

Wręczyć skazanemu.

Nr. kwitu ....
P. (nazwisko i imię) ....
....
wpłacił .... zł.
słownie ....
....
....
złotych w dniu ....
.... 193 .... r.
tytułem grzywny pieniężnej za niedopełnienie obowiązku szkolnego.

Podpis

....

Zostaje w rachunkach Inspektora Szkolnego.

Nr. kwitu ....
P. (nazwisko i imię) ....
....
wpłacił .... zł.
słownie ....
....
....
złotych w dniu ....
.... 193 .... r.
tytułem grzywny pieniężnej za niedopełnienie obowiązku szkolnego.

Podpis

Załącznik 8 do Rozporządzenia Nr. I-1849/32.

WYKAZ POBRANYCH GRZYWIEN

№ porządkowy kwitu	Nazwisko i imię skazanego	Wysokość		Data		UWAGI
		grzywny pieniężnej w złotych	kary aresztu (liczba dni)	wpłacenia grzywny pieniężnej	odbycia kary aresztu	

Instrukcja Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego w sprawie zakładania i prowadzenia „metryk szkolnych" według okólnika M. W. R. i O. P. z dnia 10.IX.1923 r. Nr. 4890/I.

I. Zasady ogólne.

§ 1. Prowadzenie metryki szkolnej, w myśl art. 13 Dekretu o obowiązku szkolnym, należy do kierownika szkoły.

§ 2. Metryka szkolna ma obejmować spis wszystkich dzieci w wieku szkolnym (od 7 do 14 lat), zamieszkałych w tym obszarze, nad którym rozciąga się działalność szkoły, zgodnie z art. 14 i 15 Dekretu o obowiązku szkolnym.

§ 3. W miastach większych prowadzenie metryki szkolnej może być poruczone specjalnemu organowi (komisji) przy Magistracie.

§ 4. Metryka szkolna ma być prowadzona rocznikami tak, aby każdy rocznik dzieci tworzył osobny zeszyt (tom), przyczem zestawiać należy w porządku analfabetycznym oddzielne wykazy chłopców i dziewcząt.

§ 5. Za podstawę do ułożenia metryki szkolnej służą kierownikowi szkoły 1) wykaz dzieci w wieku szkolnym, dostarczony przez Urząd gminny, względnie Magistrat, 2) wyciągi z metryk urodzenia, dostarczone przez prowadzących te metryki, 3) wykazy, sporządzone na podstawie specjalnych doraźnych spisów dzieci w wieku szkolnym.

§ 6. Na początku maja każdego roku Kierownik szkoły zwraca się, zgodnie z art 16 Dekretu o obowiązku szkolnym, o dostarczenie wykazu dzieci w wieku szkolnym: 1) do wójta lub do Magistratu względnie do organów, sprawujących obowiązki policji miejscowej oraz 2) do prowadzących księgi metryczne urodzeń.

§ 7. Kierownik szkoły ze swej strony obowiązany jest utrzymywać ewidencję co do uczęszczania dzieci, które już raz zostały do szkoły zapisane.

Zaraz po ukończeniu każdego roku szkolnego, kierownik zestawi wykaz tych dzieci, które:

a) w roku ubiegłym do szkoły uczęszczały i otrzymały świadectwo ukończenia nauki lub świadectwo odejścia ze szkoły;
b) tych, które podlegają jeszcze obowiązkowi szkolnemu i z tego tytułu w następnym roku szkolnym nie będą uwolnione od uczęszczania do szkoły, przyczem wykaz ten ma być ułożony kolejno według oddziałów z wyszczególnieniem dzieci promowanych do następnego oddziału i niepromowanych,
c) wreszcie tych, które w ciągu roku umarły, lub przeniosły się do innej miejscowości.

§ 8. Kierownik szkoły rozstrzyga kwestje, wynikające z art. 31 Dekretu o obowiązku szkolnym, a dotyczące kształcenia dzieci, będących w wieku szkolnym, nie w publicznej szkole powszechnej, lecz w innym zakładzie naukowym, lub w domu, a to wskutek żądań rodziców, względnie opiekunów dzieci, wniesionych ustnie lub pisemnie do Kierownika szkoły.

Uchwały kierownika szkoły, powzięte w zakresie § 31 Dekretu o obowiązku szkolnym mogą być zmienione lub uchylone przez Inspektora Szkolnego wskutek odwołania się rodziców, względnie ich prawnych zastępców, bądź wsutek rewizji, przeprowadzonej z urzędu.

Równocześnie kierownik szkoły rozpatrzy kwestje, przewidziane w art. 32, 33 i 34 Dekretu o obowiązku szkolnym a dotyczące:

1) uwolnienia od obowiązku szkolnego: a) dzieci chorych fizycznie (szczególnie na gruźlicę otwartą) lub umysłowo, oraz dzieci niedorozwiniętych, b) dzieci, których mieszkanie jest więcej niż 3 kilometry, odległe od szkoły, jakoteż dzieci, których mieszkanie oddzielone jest od szkoły przeszkodą naturalną;
2) czasowego odroczenia obowiązku szkolnego dzieciom słabowitym i wątłym.

Wnioski w tych sprawach przedłoży kierownik szkoły Inspektorowi szkolnemu, do decyzji zgodnie z art. 35 Dekretu o obowiązku szkolnym.

§ 9. Kierownik szkoły układa w czerwcu każdego roku wykazy dzieci, obowiązanych do uczęszczania do szkoły w najbliższym roku szkolnym, oraz kontroluje i uzupełnienia zeszłoroczne metryki szkolne.

§ 10 nie aktualny na tutejszym terenie.

§ 11. Metryki raz założonej nie należy co roku przepisywać na nowo, lecz trzeba ją corocznie przeglądać i uzupełniać.

Zmiany, zaszłe co do stosunków dziecka, należy oznaczać we właściwych rubrykach formularza metryki, stosownie do potrzeby przez wpisanie daty lub roku wzgl. cyfry oddziału szkoły, do którego dziecko uczęszcza, a w razie niezbędnej potrzeby—przez notatkę, dopisaną w rubryce „uwaga".

Wykreślenia z metryki dokonywa się przez przekreślenie nazwiska, nie zacierające czytelności, oraz przez wpisanie stosownej daty we właściwą rubrykę metryki szkolnej.

Czasowe odroczenie obowiązku szkolnego należy zaznaczyć w metryce przez wstawienie daty i numeru orzeczenia Inspektora szkolnego w odnośnej rubryce, nie przekreślając jednak nazwiska dziecka. Dzieci, które umarły, które przeniosły się do innej miejscowości, lub zostały całkowicie zwolnione od obowiązku szkolnego przez Inspektora Szkolnego należy z metryki wykreślać.

Co do każdego z dzieci, które w roku ubiegłym uzyskały czasowe odroczenie obowiązku szkolnego, należy zbadać, czy okoliczności, na skutek których odroczenie było dokonane, trwają dalej, lub też, czy w razie ustania tych okoliczności nie wypada tego dziecka pociągnąć do uczęszczania do szkoły publicznej.

Przy rewizji metryki należy ją uzupełnić, dopisując do niej dzieci-

którego w ciągu ubiegłego roku szkolnego przybyły z innych miejscowości.

Celem wpisania dzieci nowego rocznika należy złożyć oddzielny zeszyt (tom) metryki szkolnej.

§ 12. Uwolnienie dziecka od nauki szkolnej i wykreślenie z wykazu dzieci, podlegających obowiązkowi szkolnemu, nastąpić może tylko na podstawie wykazu świadectw z ukończonej nauki lub świadectwa odejścia, podpisanego przez kierownika szkoły.

§ 13. Uczniowie, którzy nie ukończywszy publicznej szkoły powszechnej, przeszli do szkół średnich, ale w ciągu roku je opuścili, podlegają nadal obowiązkowi szkolnemu i muszą mu uczynić zadość zgodnie z art. 28 Dekretu o obowiązku szkolnym.

§ 14. Uczęszczanie do zakładów naukowych prywatnych tylko w takim razie czyni zadość obowiązkowi szkolnemu, o ile zakres wiadomości, w nich udzielanych, nie jest niższy, niż w publicznych szkołach powszechnych.

§ 15. Uznanie prywatnej szkoły zawodowej za zakład, czyniący zadość obowiązkowi szkolnemu, następować będzie z decyzji Inspektora Szkolnego zgodnie z art. 30 Dekretu o obowiązku szkolnym.

§ 16. Choroba czasowa dziecka, jego rodziców, ani ubóstwo dziecka, wzgl. jego rodziców nie mogą być powodem stałego zwolnienia dziecka od obowiązku szkolnego i wykreślenia dziecka z metryki szkolnej.

Jeżeli kierownik szkoły przekona się, że dziecko z powodu ubóstwa nie ma potrzebnej odzieży lub obuwia, i dla tego nie może uczęszczać do szkoły, obowiązany jest poczynić stosowne kroki, ażeby ci, do których to z obowiązku lub z urzędu należy, zaradzili niedostatkowi.

Na zakup odzieży i obuwia dla niezamożnych dzieci mogą być w pierwszym rzędzie obracane sumy, zebrane z grzywien, nakładanych przez Inspektora Szkolnego za niewykonywanie obowiązku szkolnego.

§ 17. W przeciągu miesiąca września każdego roku kierownik szkoły przeprowadzi dodatkową rewizję metryki szkolnej, przyczem zanotuje w metryce decyzje Inspektora Szkolnego w sprawie żądania, zgłoszonego dodatkowo przez rodziców lub opiekunów co do czasowego odroczenia lub całkowitego zwolnienia od obowiązku szkolnego.

§ 18 nieaktualny na tutejszym terenie.

§ 19. W miastach, w których istnieje więcej szkół i gdzie wskutek przesiedlania się rodziców lub opiekunów dzieci z jednej części miasta do drugiej dzieci przestały uczęszczać do szkoły, do której zostały pierwotnie zapisane, należy czuwać nad tem, aby przy każdem przesiedleniu się rodziców dzieci, jeżeli nie pozostają w szkole, do której zaczęły uczęszczać, przechodziły do innej, możliwie najbliższej szkoły.

§ 20 nieaktualny na tutejszym terenie.

§ 21. W miastach, gdzie przewiduje się powołanie przy inspektoracie szkolnym osobnego organu komisji do prowadzenia ewidencji dzieci w wieku szkolnym, metryka szkolna może być założona i prowadzona w postaci „kartoteki", składającej się z kart oddzielnych dla każdego dziecka.

Kartotekę należy troskliwie zabezpieczyć i przechowywać tak, aby uniknąć gubienia lub niszczenia kart poszczególnych dzieci.

Do kartoteki powinien być sporządzony skorowidz w postaci spisu dzieci, zawierającego nazwiska i imiona dzieci oddzielnie dla każdego rocznika, przyczem numeracja dzieci w skorowidzu musi odpowiadać ściśle numeracji, użytej do oznaczania kart poszczególnych dzieci.

§ 22. W razie wyjazdu dziecka kierownik szkoły, któremu dziecko dotychczas podlegało, sporządza niezwłocznie odpis metryki szkolnej tego dziecka i przesyła odpis Inspektorowi Szkolnemu nowego miejsca zamieszkania dziecka.

W miejscowościach, gdzie jest prowadzona kartoteka, należy przesyłać odpis karty dziecka.

§ 23. Po otrzymaniu odpisu Inspektor Szkolny wyda niezwłocznie zarządzenie celem pociągnięcia nowoprzybyłego dziecka do wykonywania obowiązku szkolnego.

II. Wzór formularzy metryki szkolnej.

§ 24. Istnieją 2 rodzaje formularzy metryk:

a) metryka szkolna systemu arkuszowego dla wsi i wogóle tych miejscowości, w których ruch ludności jest nieznaczny,

b) metryka szkolna systemu kartkowego, dla miast.

Wzory obu formularzy dołącza się do niniejszej instrukcji.

III. Sposób wypełniania formularzy.

A) Formularz systemu arkuszowego.

§ 25. *W tytule* wpisać: nazwę miejscowości, nazwę publicznej szkoły powszechnej, oraz liczbę, wyrażającą rocznik dzieci, podlegających obowiązkowi szkolnemu.

Rubryka 1. Wpisać kolejne numery dzieci.

Rubryka 2. W miejscowościach, gdzie jest wiele nazwisk jednakowych, należy prócz nazwiska dziecka, podawać jeszcze przydomek lub zawołanie jego rodziców.

Rubryka 3. Płeć oznaczać wyrazem: chłopiec, dziewczyna.

Rubryka 4. Wpisać: a) dokładną datę urodzenia dziecka, sprawdzoną na podstawie wyciągu z metryki urodzenia, względnie chrztu, b) miejsce urodzenia dziecka z wymienieniem gminy i powiatu.

Rubrykę 5: wyznanie, wzgl. obrządek dziecka wypełnić na podstawie wyciągu z metryki urodzenia wzgl. chrztu.

Do rubryki 6 wpisać adres dziecka, i notować każdorazową zmianę adresu.

W rubryce 7 przez wpisanie właściwego wyrazu wskazać, kto opiekuje się dzieckiem: ojciec, matka czy opiekun (ka).

W rubryce 8 umieszczać nazwisko i imię prawnego opiekuna dziecka; w razie potrzeby nazwisko to uzupełnić należy przydomkiem, jak w rubryce 2.

Rubryka 9. Podać we wsiach numer nieruchomości, a w miastach: ulicę, numer domu i numer mieszkania, oraz notować każdorazową zmianę adresu.

Rubryka 10. Wypisać siedem kolejnych lat szkolnych, w ciągu których dziecko podlega obowiązkowi szkolnemu.

Rubryka 11. Podać nazwę lub numer publicznej szkoły powszechnej, do której dziecko uczęszcza.

Rubryka 12. Oddział szkoły oznaczać cyfrą rzymską od I do VII włącznie.

Rubryka 13. Wskazać rodzaj, nazwę i adres szkoły, do której dziecko uczęszcza, w wypadku, gdy uczy się nie w publicznej szkole powszechnej.

Rubrykę 14 wypełniać kreską pionową / /, gdy dziecko uczy się nie w szkole, lecz w domu.

Do rubryki 15 wpisywać należy datę i numer orzeczenia Inspektora Szkolnego.

Rubrykę 16 wypełniać jak 15.

W rubryce 17 podać dzień, miesiąc i rok śmierci dziecka.

Rubryka 18. W razie wyjazdu dziecka wpisać datę wyjazdu, oraz wymienić miejscowość, gminę i powiat nowego miejsca pobytu dziecka, a w miastach ulicę, numer domu i numer mieszkania.

W rubryce 19 podać datę i numer pisma, wysłanego do Inspektora Szkolnego nowego miejsca zamieszkania dziecka z dołączeniem odpisu metryki szkolnej dziecka.

W rubryce 20 „Uwaga" wpisywać:

a) informacje co do dzieci chorych, oraz fizycznie lub umysłowo upośledzonych (kalekich, głuchych i częściowo głuchych, ociemniałych i częściowo ociemniałych, niedorozwiniętych) na podstawie orzeczenia lekarza szkolnego, względnie powiatowego.

b) w razie potrzeby — dodatkowe informacje o dziecku i jego opiece lub wykonywaniu przezeń obowiązku szkolnego.

B) Formularz kartkowy

a) Strona tytułowa karty metrycznej.

§ 26. *Rubrykę I* wypełniać, jak rubryki 2, 3, 4, 5 i 6 formularza arkuszowego.

W rubryce II podać do wiadomości o opiece dziecka tak, jak w rubrykach 7, 8 i 9 formularza arkuszowego.

Rubrykę III a) wypełnić, jak rub. 17, a III b) — jak rubr. 18 formul. arkuszowego.

Rubrykę IV — jak rubr. 19 form. ark.

Rubrykę V — jak rubr. 20 form. ark.

§ 27. Umieszczona na prawej stronie karty metrycznej pionowa kolumna cyfr 0, 1, 2, 3 i t. d. służy do czynienia adnotacyj — przez podkreślanie lub przekreślanie tych cyfr — o dokonaniu kolejnych czynności techniczno-manipulacyjnych, jakim karty muszą podlegać (sprawdzanie kart, ich uzupełnianie, sporządzanie wykazów dzieci na podstawie kart dla poszczególnych szkół i t. p.).

b) Strona odwrotna karty.

§ 28. Rubrykę VI wypełnić, jak rubr. 10 formularza arkusz., rubrykę VII — jak 11, VIII — 12, IX — 13, X — 14, XI — 15, XII — 16, XIII — 20.

B. Formularz kartkowy

a) strona tytułowa kartki metrycznej

Miejscowość.................. Rocznik .... Nr. karty ....

I Wiadomości o dziecku

Nazwisko ....
Imię ....
Płeć ....
Urodzon....... dnia........ miesiąca.......... 19........ r.
Miejsce urodzenia ....
gmina ....
powiat ....
Wyznanie..
Adres dziecka: ulica.......... Nr. domu ..... Nr. mieszk. ....
Zmiany adresu ....
....
....

II Dzieckiem opiekuje się

Ojciec, matka, opiekun (podkreślićd opowiedni wyraz)
Nazwisko ....
Imię ....
Adres: miejscowość ....
ulica.................. Nr. domu .... Nr. mieszk............
Zmiany adresu ....
....
....

III Wykreślone z metryki szkolnej z powodu

a) śmierci, zaszłej dnia........ miesiąca.......... 19....... r.

b) wyjazdu, który nastąpił dnia....... miesiąca........ 19.... r.
do ....
(wpisać miejscowość, gminę, powiat) ....
....

IV Odpis niniejszej karty przesłano Inspektorowi Szkolnemu nowego miejsca zamieszkania dziecka dnia .... miesiąca.................. 19....... Nr. ....

V **Uwaga** ....
....
....

b) strona odwrotna kartki metrycznej

W roku szkolnym	Dziecko uczy się: w publicznej szk. powszechn. – Nazwa lub numer szkoły	Dziecko uczy się: w publicznej szk. powszechn. – oddział	Dziecko uczy się: w innej szkole (nazwa i adres szkoły)	Dziecko uczy się: w domu	Nie uczy się z powodu: odroczenia zgodnie z art. 34 Dekr. o obow. szkolnym	Nie uczy się z powodu: całkowitego zwolnienia od obowiązku szkolnego na mocy art. 32 i 33 Dekretu o obow. szkoln	Uwaga
					wpisać datę i Nr. decyzji Inspektora Szkolnego		
Vi	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XII
19.../...							
19.../...							
19.../...							
19.. /..							
19.../...							
19.../...							
19.../...							

Załącznik do Okólnika Nr. I-1849/32.

WZÓR FORMULARZY METRYKI SZKOLNEJ.

A) Formularz systemu arkuszowego

METRYKA SZKOLNA
(system arkuszowy)

Miejscowość ____________ Szkoła ____________ Rocznik ____________

Nr. porządkowy	Nazwisko i imię dziecka	Płeć	Rok, miesiąc, dzień, miejsce urodzenia dziecka, (gmina, powiat)	Wyznanie	Adres dziecka	Dzieckiem opiekuje się			Dziecko uczy się					Nie uczy się z powodu:		Wykreślone z metryki z powodu		Odpis metryki szkolnej przesłano Inspektorowi szkolnemu nowego miejsca zamieszkania dziecka (data i Nr zawiad.)	Uwagi
						Ojciec, matka, opiekun	Nazwisko i imię	Adres	W roku szkolnym	W publicznej szkole powszechnej		W innej szkole (nazwa i adres szkoły)	W domu	odroczenia, zgodnie z art. 4 Dekretu o obowiązku szkolnym	całkowitego zwolnienia od obowiązku szkolnego na mocy art. 32 i 33 Dekretu o obowiązku szkolnym	śmierci (data śmierci)	wyjazdu (data wyjazdu i nowy adres dziecka)		
										Nazwa lub numer szkoły	Oddział			Wpisać datę i Nr. decyzji Insp. Szkolnego					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
									19.../...										
									19 ../...										
									19.../...										
									19.../..										
									19.../...										
									19..,/...										
									19.../...										

Ustawa o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół powszechnych.

(Dz. Urz. M. W. R. i O. P. Nr. 12 poz. 110, rok 1922).

Art. 1. Obowiązek zakładania i utrzymywania publicznych szkół powszechnych, przewidzianych w planie sieci szkolnej, ciąży na Państwie i na gminie.

Art. 2. Plan sieci szkolnej oraz wszelkie w nim zmiany opracowuje inspektor szkolny przy współudziale organów samorządu szkolnego na obszarze gminy, zatwierdza zaś je na podstawie opinji rady szkolnej powiatowej kurator okręgu szkolnego.

Art. 3. Sieć szkolna winna być tak ułożona: 1) aby wszystkie dzieci w wieku szkolnym mogły korzystać z nauki w publicznej szkole powszechnej, oraz 2) aby szkoła ta była możliwie najwyższego stopnia organizacyjnego.

Art. 4. Dla osiągnięcia celów, określonych art. 3, tworzy się obwody szkolne z zachowaniem następujących warunków: 1) droga dziecka z domu do szkoły wynosi najwyżej 3 klm., 2) obwód skupia jak największą liczbę dzieci w wieku szkolnym, nie więcej jednak, niż 650 i 3) najmniejsza liczba dzieci w obwodzie wynosi 40.

Art. 5. Jeżeli szkoła jest przeznaczona dla ludności dwu lub więcej gmin, obowiązek założenia i utrzymywania szkoły, określony art. 1, ciąży na tej gminie, na której obszarze szkoła zgodnie z planem sieci szkolnej się znajduje. Inne gminy, korzystające ze szkoły, obowiązane są jednak do pokrywania części wydatków, ustalonej na podstawie wzajemnego porozumienia wszystkich gmin zainteresowanych; w razie niedojścia do porozumienia rozstrzygają odpowiednie władze powiatowe, a jeżeli gminy należą do różnych powiatów — władze wojewódzkie; jeżeli gminy należą do różnych województw — Minister Spraw Wewnętrznych.

Art. 6. Stopień organizacyjny szkoły zależy od liczby zamieszkałych w obwodzie dzieci w wieku szkolnym. Jeżeli liczba ta w przeciągu 3 następujących po sobie lat nie przekracza liczby 60 — szkoła jest jednoklasowa (o jednym nauczycielu), przy liczbie od 61 do 100 — szkoła jest dwuklasowa (o dwóch nauczycielach), przy liczbie od 101 do 150 — szkoła jest trzyklasowa (o trzech nauczycielach), od 151 do 200 — czteroklasowa (o 4 nauczycielach), od 201 do 250 — pięcioklasowa (o 5 nauczycielach), od 251 do 300 — sześcioklasowa (o 6 nauczycielach), ponad 300 dzieci — siedmioklasowa (o 7 lub, w razie istnienia oddziałów równoległych, o większej liczbie nauczycieli).

Siedmioklasowa szkoła powszechna ma obok nauczycieli osobnego kierownika, który jest obowiązany do nauczania w szkole w rozmiarach, określonych przez ustawy lub rozporządzenia.

Art. 7. O kolejności i czasie zakładania publicznych szkół powszechnych rozstrzyga kurator okręgu szkolnego na podstawie wnios-

ków rad szkolnych powiatowych, powziętych po wysłuchaniu opinji zainteresowanych organów samorządu gminnego i szkolnego na obszarze gminy, a przedkładanych kuratorowi za pośrednictwem inspektora szkolnego.

Art. 8. Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego przysługuje prawo założenia, względnie pozostawienia szkoły tam, gdzie liczba dzieci nie wystarcza do stworzenia obwodu szkolnego w myśl p. 3 art. 4.

Ministrowi przysługuje również prawo podniesienia stopnia organizacyjnego szkoły ponad normy, artykułem 6 określone.

W obu wypadkach wynikające stąd koszty pokrywa Skarb Państwa sam lub łącznie z gminą na podstawie dobrowolnej umowy.

Art. 9. Wykonanie zatwierdzonych postanowień w sprawie zakładania i utrzymywania publicznych szkół powszechnych należy do organów samorządu szkolnego w gminie.

Art. 10. Koszty zakładania i utrzymywania publicznych szkół powszechnych są pokrywane:

a) przez Skarb Państwa,
b) przez gminę,
c) z dobrowolnych świadczeń innych związków komunalnych,
d) z fundacyj, zapisów i darowizn.

Art. 11. Skarb Państwa ponosi wszelkie wydatki na pomoce naukowe, materjały do nauki, bibljoteki i druki szkolne; gmina — na wszelkie inne potrzeby rzeczowe szkół, a w szczególności na pomieszczenia dla szkół w myśl ustawy o budowie publicznych szkół powszechnych oraz ich konserwację, na wewnętrzne urządzenie szkół, ubezpieczenia, na oświetlenie i opał dla szkół, na materjały piśmienne, utrzymanie służby, porządku, czystości.

Udział Państwa i gminy w pokrywaniu świadczeń osobowych określają osobne ustawy.

Art. 12. Rady szkolne powiatowe określają normy, podług których gminy mają zaopatrywać szkoły w opał, oświetlenie i materjały piśmienne oraz zapewnić szkołom usługę i utrzymanie czystości.

Art. 13. Organy samorządu szkolnego w gminach układają projekty budżetu szkolnego gmin i przedkładają je radzie szkolnej powiatowej, która, po dokonaniu w razie potrzeby zmian, przesyła władzom gminnym do uchwalenia.

Art. 14. W razie, gdyby budżet szkolny nie został w przepisanym czasie prawomocnie uchwalony, lub nie odpowiadał potrzebom szkolnictwa, rada szkolna powiatowa przesyła przedłożony gminie projekt budżetu szkolnego władzy nadzorczej nad gminą, celem wstawienia przewidzianych w nim kwot do budżetu gminy.

Art. 15. Gmina jest obowiązana dostarczyć w oznaczonych przez radę szkolną powiatową terminach do rozporządzenia organu samorządu

szkolnego w gminie funduszów na założenie i utrzymanie szkół w granicach zatwierdzonego budżetu i w myśl obowiązków, wynikających z niniejszej ustawy.

Art. 16. W razie, gdyby gmina w określonym przez radę szkolną powiatową terminie nie dostarczyła wskazanych w art. 15 funduszów, kurator okręgu szkolnego na wniosek inspektora szkolnego asygnuje organom gminnego samorządu szkolnego odpowiednie sumy ze Skarbu Państwa; inspektot szkolny o każdej wyasygnowanej sumie zawiadamia władzę nadzorczą gminy, która sumę tę ściąga od gminy na rzecz Skarbu Państwa.

Art. 17. O przeznaczeniu gruntów szkolnych, znajdujących się na terenie gminy, na użytek szkół i nauczycieli, w myśl obowiązujących przepisów, decydują organy samorządu szkolnego gminy; od decyzji tej gmina i nauczyciel mogą odwołać się do rady szkolnej powiatowej, która rozstrzyga ostatecznie.

Art. 18. Zakładanie i utrzymywanie publicznych szkół powszechnych dla mniejszości narodowościowych i wyznaniowych Rzeczypospolitej ureguluje osobna ustawa.

Art. 19. Wykonanie niniejszej ustawy powierza się Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami.

Art. 20. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia

Warszawa, d. 17 lutego 1922 r. (Dz. Ust. Rzp. P. z 1922 r. Nr.18, poz.143)

Marszałek:
(—) *Trąmpczyński.*

Prezydent Ministrów
i Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:
(—) *Antoni Ponikowski.*

33.

Ogłoszenie.

Czasopismo „Ster" pod redakcją p. Jerzego Ostrowskiego — Okręgowego Wizytatora Szkół.

Miesięcznik dla młodzieży województw wschodnich.

Wilno, ul. Wolana 10, tel. 9-32 i 9-33. Konto P. K. O. Nr. 60.000

Zawiera następujące działy: Artykuł wstępny, Polityka, Życie społeczne, Ludzie i fakty, Krajoznawstwo, Morze i podróże. Przyroda: tech-

nika (dziwy przyrody, radjo, auto, lotnictwo fotografje). Wychowanie fizyczne, Życie młodzieży, Szkoła, Harcerstwo. Poradnie zawodowe, To i owo, Łamigłówki, Gawęda Redaktora.

Prenumerata: kwartalnie—1 zł. 50 gr. półrocznie—3 zł. rocznie 6 zł. Numer pojedyńczy 50 gr. Wszelkie wpłaty za pośrednicwem P. K. O. Nr. 60.000.

Zarządzeniem Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego z dn. 16-I 1932 r. Nr. II-1754/32—Czasopismo „Ster" zalecone do prenumerowania przez wszystkie szkoły, jako pismo stojące wyraźnie na gruncie obywatelskim i państwowym oraz uwzględniające szeroko zainteresowania współczesnej młodzieży.

W sprawie wycieczek szkolnych do Krakowa.

Miejski Dom Wycieczkowy w Krakowie czynny jest przez przeciąg całego roku i może pomieścić 218 osób dziennie.

Z uwagi na to, że większość szkół organizuje wycieczki młodzieży w miesiącach letnich, co uniemożliwia częstokroć korzystanie z Domu Wycieczkowego z powodu braku miejsc, Kuratorjum zachęca Dyrekcje i Kierownictwa do organizowania wycieczek szkolnych do Krakowa również w miesiącach zimowych i wiosennych.

Dom Wycieczkowy pobiera opłaty jednakowe w ciągu całego roku.

Wykluczenie ze szkół Wł. Grabowskiego.

Na podstawie pisma Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 4 stycznia 1932 r. Nr. II. S. 21891/31. Kuratorjum powiadamia, że Grabowski Włodzimierz urodzony w Jaworowie (pow. Jaworów, Województwo Lwowskie) dnia 23 sierpnia 1909 roku, religji grecko-katolickiej, b. uczeń klasy siódmej gimnazjum im. J. Makoweja Ukraińskiego Towarzystwa Pedagogicznego w Jaworowie, nie może być przyjęty do szkół średnich ogólnokształcących, zawodowych i zakładów kształcenia nauczycieli szkół powszechnych, ani dopuszczony do egzaminu w zakresie tych szkół — bez zezwolenia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Nr. 0-1992/32.

Ruch służbowy.

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego

Minister W. R. i O. P. mianował:

Józefa Felę, pracownika kontraktowego Starostwa Powiatowego w Sokółce, z dniem 1 lutego 1932 roku urzędnikiem prowizorycznym VI st. sł. w Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego.

Kurator Okręgu Szkolnego Wileńskiego przydzielił:

Edwarda Stubiedę, nauczyciela publicznej szkoły powszechnej w Wilnie do Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego i powierzył czynności kierownika oddziału Oświaty Pozaszkolnej od dnia 1 lutego do 31 stycznia 1932 r.

Szkolnictwo powszechne.

Kurator Okręgu Szkolnego mianował w drodze konkursu:

1. Andrzeja Jasieńskiego, p. o. kierownika 6 kl. publicznej szkoły powszechnej specjalnej Nr. 1 dla chłopców moralnie zaniedbanych, kierownikiem tejże szkoły, z dn. 1-II 1932 r.
2. Halinę Kaczyńską, p. o. kierowniczki 6 kl. publ. szkoły powszechnej specjalnej Nr. 2 dla dzieci umysłowo upośledzonych, kierowniczką tejże szkoły, z dn. 1-II 1932 r.

Mianowani z dniem 1 lutego 1932 r.:

1. Aleksy Kosiak, naucz. publicznej szkoły powszechnej w Iży, pow. wilejskiego.
2. Zofja Kostkówna, naucz. publicznej szkoły powszechnej w Nowej-Myszy, pow. baranowickiego.
3. Józef Czepula, naucz. publicznej szkoły powszechnej w Żytakach pow. brasławskiego.
4. Włodzimierz Korenczuk, naucz. szkoły powszechnej w Cielakach pow. postawskiego.
5. Stefanja Michałowska, naucz. szkoły powszechnej w Szubuskach pow. dziśnieńskiego.

Część nieurzędowa.

LUDWIKA ŻYCKA.

KRÓTKI RYS DZIEJÓW TAJNEJ OŚWIATY POLSKIEJ W ZIEMI WILEŃSKIEJ

od 1880 do 1919.

Genealogja idei walki i oporu narodowego przeciw rusyfikacji i germanizacji ciągnie się nieprzerwanie od rozbiorów Polski. Najtrudniejszą do ułowienia jest walka głucha i podziemna, którą zmuszony był prowadzić naród o swoją kulturę, język i oświatę. Skreślenie, choćby pobieżnego szkicu dziejów tajnej oświaty polskiej w jednej tylko Ziemi Wileńskiej, jest niełatwe. Wszelkie ślady najdawniejszych spraw oświatowych w czasie niewoli niszczono, a działacze ukrywali swe nazwiska z obawy przed wykryciem konspiracji. Nawet ofiary pieniężne składano anonimowo. To też pracy ich wsiąkły w większości bezimiennie w naród i społeczeństwo polskie, tak strasznie wyszczerbione po roku 1863. Dziś więc bardzo szczupłe mamy wiadomości o ludziach, którzy u nas nieraz całe życie składali w ofierze dla rozszerzenia oświaty i dla obrony młodzieży wszystkich warstw społecznych przez rusyfikację.

Z pierwszego pokolenia popowstaniowego żyjących jest już bardzo nie wiele osób; piśmiennych danych z przed lat 80-tych XIX wieku jeszcze mniej. Są tylko wspomnienia niewielu żyjących niektóre piśmienne notatki po zmarłych.

Z późniejszych lat, mianowicie od roku 1905, jest zbiór dokumentów pracy nad szkolnictwem polskiem aż do czasów oswobodzenia Wilna. Archiwum to, jakkolwiek uszkodzone i niekompletne, przechowane zostało z polecenia kierownika Oświaty Narodowej i niezapomnianego działacza, D-ra Witolda Węsławskiego przez p. Marję Reuttównę, członka Polskiej Macierzy Szkolnej i obecnie znajduje się pod opieką Tow. Przyjaciół Nauk.

Z tych wszystkich okruchów, ten szkic może odtworzyć tylko w części i w jednej dzielnicy Wileńskiej, dzieje znoszonego ucisku i owoce samoobrony narodowej przez szeregi pokoleń. Dzisiejsza młodzież, dzisiejsi ludzie, powinni znać ten odłam dziejów Polski. Może kiedyś jaki historyk stworzy z takich oddzielnych szkiców całkowity obraz prac nad wskrzeszeniem Polski, która wstała nietylko z oparów drogiej nam krwi, ale i z ognisk ducha narodowego. Straż ich trzymały w latach niewoli ciche, niezliczone, zapracowane jednostki, w wielu razach bezimienne dzisiaj — tajną straż oświatową kierowaną samoofiarnie przez tych co kochali, wierzyli i działać potrafili.

* * *

Z chwilą objęcia politycznie i administracyjnie Litwy i Białorusi w posiadanie, Rząd rosyjski dążył przedewszystkiem do wyniszczenia wyznania katolickiego w tych ziemiach, oraz oderwania ludności od kultury polskiej, nie dając prawie nic wzamian. Raz po razie wybuchające spiski i bunty (Powstanie Kościuszkowskie, prowadzone przez J. Jasińskiego, w 1794 r.; spisek Przeorów, w r. 1797; udział w Armji Napoleona, w r. 1812; Proces Filaretów w r. 1823; Wojna 1831 r. Spisek Konarskiego w r. 1836—9. Spisek Braci Dalewskich 1838 r. i Powstanie Styczniowe w r. 1863) dawały każdorazowy powód do odbierania ludności szkolnictwa, zakładów naukowych, prasy, teatrów, prawa mówienia publicznie we własnym języku i prowadziły do coraz surowszych zarządzeń administracyjnych.

Ostatnie powstanie 1863 roku zostało jeszcze w Wilnie następujące zakłady naukowe, pół polskie, pół rosyjskie: 1) Instytut Szlachecki, Gimnazjum Guber. 7-mio klasowe z oddziałami a) mierniczym i b) realnym, 3) Progimnazjum 5-cio kl., przy tem Konwikt dla 96 ubogich uczniów, 4) Trzy klasy przygotowawcze do gimnazjum, 5) Szkół parafjalnych było trzy: Ostrobramska, Zarzeczna i Zamkowa, 6) Szkoła przy Zakładzie Dzieciątka-Jezus, 7) Szlachecka pensja dla panien, 8) Prywatnych Pensjonów dla panien — siedem i 9) Seminarjum Nauczycielskie. Wszystko to zostało po 63 Roku bezwzględnie i zupełnie zlikwidowane, bez nadziei wznowienia, albo zmienione na czysto rosyjskie instytucje, gdzie nauczać zaczęli słynni „obrusiciele", przedstawiający naszej młodzieży dzieje naszego kraju i narodu w najgorszych barwach i zohydzający polskość i katolicyzm.

Zamarła nauka, zamarło wszelkie życie publiczne. Za jedno słowo wymówione po polsku w publicznym lokalu płacono 25—50 rub. kary; dziecko szkolne mówiące z rodzicami na ulicy w języku ojczystym ryzykowało, że będzie wypędzonym ze szkół z „wilczym biletem".

Wtedy umęczone społeczeństwo, broniąc młode pokolenie od zagłady moralnej i wynarodowienia, zamknęło oświatę w ciasne, ale względnie bezpieczne ściany domów prywatnych i rozpoczęło, nienotowaną w dziejach narodu konspirację oświatową, która przetrwała pół wieku.

Chłopcy musieli iść do rosyjskich szkół, na to nie było sposobu, gdyż nie można było ich pozbawić praw, ale wszelkiemi siłami starano się w domowych wykładach historji i języka polskiego odrabiać to, co im dusze zatruwało w rosyjskiem gimnazjum. Takich tajnych kursów dla młodzieży było w Wilnie dużo. Nikt ich nie rejestrował i zaledwie nikła pamięć ludzka wspomnieć je może. Dziewczęta łatwiej było zakonspirować pod pozorem nauki talentów i robót kobiecych; zresztą były zasadniczo mniej ścigane.

W ten sposób utrzymały się przez parę pokoleń pensje ukryte pań: Beniuszewiczówien, Aleksandrowiczowej, Emilji Wróblewskiej (40 lat), Sióstr Mierzejewskich, Koszkówien, Hundjusówny i inne. Program tych szkół obejmował przedmioty ogólne i kładł specjalny nacisk na nauki dziejów i języka polskiego. W niektórych wykładał Aleksander Zdanowicz, autor rozpowszechnionej w całej Litwie Historji Polskiej. (Syn jego, młody i zdolny stracony został w 1864 roku z rozkazu Murawjewa).

Sidorowiczówna Elżbieta od r. 1872 do 1903 do śmierci swojej, przez lat

30 — prowadziła tajne szkółki i komplety dzieci ucząc je w murch klasztoru SS. Benedyktynek. Znosiła liczne rewizje i miała proces. Obronił ją adwokat rosjanin Biełyj.

1872–73 pod Wilnem, w Werkach, miała szkołę dla dzieci wiejskich i dla dzieci oficjalistów księcia Witgenstejna pani Apolonja Makowska.

W roku 1877—78 garstka młodzieży uzyskała jakimś fortelem pozwolenie na otwarcie księgarenki, która była pretekstem do skupienia młodych i prowadzenie z nimi pracy oświatowej. Niebawem zakupiła tę księgarnię Eliza Orzeszkowa i przy pomocy Wincentego Chełmińskiego i Wacława Makowskiego, prowadziła ideowo wydawniczą i handlową imprezę, będącą krótkim błyskiem polskiego drukowanego słowa, gdyż już w r. 1882 została zamknięta a wspólnicy ukarani. Internowano Orzeszkową w Grodnie, zesłano Chełmińskiego, rozciągano nadzór policyjny nad W. Makowskim. Ten ostatni wznowił księgarnię w 1897 i niebawem otworzył filję jej w Mińsku. Walczył stale ze wszelkiego rodzaju szykanami, karami administracyjnemi i groźbami, spowodowanemi tem, że, jak łatwo zgadnąć, księgarnia była ogniskiem skupiająca groźną dla Imperjum Rosyjskiego „konspirację elementarza polskiego" czyli rozmaitego rodzaju dorywcze lub dłuższe wykłady, kółka, wieczorki dyskusyjne i deklamacyjno teatralne, gromadzące czytelników nielegalnej czytelni, która przy księgarni niebawem powstała.

Niezamkniętą, kosztem wielu ofiar pieniężnych została przez cały czas niewoli stara firma księgarska i wydawnicza rodziny Zawadzkich, która w czasach uniwersyteckich w Wilnie miała swoje dni niepospolitej chwały. Od 1864 r. nie miała już prawa drukować żadnych książek polskich prócz przedruku dzieł nabożnych, modlitewników i t. p. Sprzedawała tylko sprowadzane z Warszawy książki; ani nut, ani obrazków religijnych z polskim tekstem nie wolno było trzymać, wszelkie popularne wydawnictwa były też srodze prześladowane. Firma radziła sobie w ten sposób, że oznaczała inne miejsce druku lub przedrukowywała stare rzeczy, oczywiście sprowadzając sporo z za kordonu dla znajomych. Od 1864 r. po zamknięciu „Kurjera Litewskiego", do 1905—6, do powstania prasy polskiej, (Kurjer Litewski" pod redakcją H. Milewskiego), żaden polski druk nie ukazał się na ulicach Wilna, ani afisz, ani klepsydra po zmarłym, ani ulotka. Nie ozwał się żaden głos polski publicznie, ani na koncercie, ani na odczycie. Na cmentarzach nie wolno było wygłaszać mów pogrzebowych w języku polskim, ani śpiewać na procesjach, czy pielgrzymkach do Kalwarji. Te zresztą manifestacje religijne zostały również zakazane i dopiero po 1905 r. wybuchły żywiołowo i tłumnie, również jak samorzutnie przechodziły rzeszę byłych unitów i ich potomstwo na rzymski katolicyzm, jak składano duże sumy na budowy zrujnowanych kościołów i stawiano nowe, tam gdzie po 63 roku katolickie świątynie były zamienione na cerkwie.

Dr. Witold Węsławski daje następujący podział pracy oświatowej.

I Okres. Oświata Tajna (od 1880—97 r. powoli organizująca się).
II Okres. Oświata Tajna (Okres od 1897—1906 r. zespolona w Tow. Oświata i in.).

III Okres. Oświata Legalizowana (od grudnia 1906—1908 r.),
IV Okres. Oświata znów Tajna (od 1908 - 1914/15 r.).
V Okres. Oświata za okupacji niemieckiej jawna, a od 1916 r. znów pół-tajna, z powodu przeszkód ze strony władz niemieckich. Przetrwała jednak pod kierownictwem Komitetu Edukacyjnego do chwili przekazania całego szkolnictwa, zorganizowanego siłami miejscowego społeczeństwa, państwowym Władzom Rzeczypospolitej Polskiej w 1919 r.

I Okres od roku 1880—1897.

Inicjatorami organizacji ruchu oświatowego była młodzież pierwszego, dorosłego pokolenia powstaniowego. Kilku młodych lekarzy i prawników osiadłych w Wilnie i pochodzących z Litwy i Białejrusi, pociągnęło do tej pracy i innych. Zogniskowano pojedyńcze wysiłki nauczania konspiracyjnego i pchnięto całą robotę śmiele oraz rozwinięto ją szerzej.

Pierwsze koło oświatowe złożone z inteligencji zawodowej powstało w Wilnie w 1887 r. Niebawem powstały dalsze. Wszystkie organizowały oświatę polską w pewien system. Zaczęły się różniczkowania kursów; dla inteligencji, dla młodzieży szkolnej, dla służby i robotników, dla handlowców i rzemieślników, oraz dla dzieci. Wykłady literatury i historji polskiej w owych czasach miewał także mecenas Tadeusz Wróblewski, twórca biblioteki im. Wróblewskich, oraz wielu niżej wymienionych. Z Wilna zaczęły się i na wieś wysuwać promienie tej tajnej oświaty, szukając sympatyków. Można powiedzieć, że od 1895—7 ruch oświatowy nabrał życia, skupił się i zapłonął żywym ogniem, który coraz jaśniej gorejąc ogarniał coraz szersze kręgi.

Od roku 1890 wszystkie luźne koła oświatowe zorganizowały się w Wilnie w jedno tajne *stowarzyszenie „Oświata”*, którego kierownikiem został Dr. Witold Węsławski i na tem stanowisku przetrwał lat *czterdzieści*, aż do swojej śmierci. Głównymi współdziałaczami byli lekarze: Dr. Kazimierz Dmochowski, Dr. Feliks Swierzyński, Dr. Ludwik Czarkowski, Dr. Władysław Zahorski, Dr. Michał Burhardt. Dalej adwokaci: Michał Węsławski, długoletni prezydent miasta, Adam Karpowicz, Bernatowicz i inni. Artyści malarze — Stanisław Jarocki, Franciszek Jurjewicz. Urzędnicy Banku Ziemskiego — Aloizy Perzanowski, St. Kiewlicz, Sosnowski, Gabrjel Rodziewicz, Popławski oraz Iwanowski (ten ostatni później zamordowany był przez bolszewików). Księgarze Wacław Makowski i Feliks Zawadzki. Po 1904 r. księża — Kretowicz, Kulesza, Songin, Maciejewicz, Lubianiec, Żyskar, Sperski, Piotrowicz, Jasiński, Lewicki, Dyakowski (ten ostatni później zamordowany przez bolszewików) oraz wielu innych.

Trudno wyliczyć wszystkich współdziałających w tej pracy. Byłaby to za długa lista nazwisk.

Z kobiet wileńskich największe zasługi położyła Emma Jeleńska-Dmochowska. Współdziałały z nią lub samodzielnie poświęcały się pracy oświatowej pp. Zofja i Konstancja Kościałkowskie, Marja Jodkowa, Dr. Zmaczyńska, Emilja Węsławska, Melanja Czarkowska, Helena Sokołow-

ska, Józefa Kuczewska, Dawidowska, Perzanowska, Stefanowska, Stefanja Swida, H. Żongołłowiczowa. Dalej dwie przełożone internatów i szkół żeńskich pp. Maciejewiczowa i Rodziewiczowa, Apolonja Makowska, kierowniczka czytelni, Przełożona SS. Nazaretanek, Walerja Czarnowska; Nauczycielki Anna i Teresa Zakrzewskie, Zofja Paszkowska, siostry Żukowskie, utrzymujące czytelnię. Agata Karpowiczówna zmarła w r. 1919 (w listopadzie), niestrudzona przez lat kilkanaście pracownica i wiele, wiele innych.

Narodowe uświadomienie szerokich warstw ludności, oraz odpór rosyjskim wpływom wzrosły znacznie podczas sprawy krożańskiej (obrona kościoła w Krożach na Żmudzi przez chłopów, pobitych za to niemiłosiernie z rozkazu gubernatorów Klingenbera i Orżewskiego). Proces odbył się w Wilnie w 1904 r. i dopomógł oświatowcom do wzmożenia akcji anty-rosyjskiej. Przez szereg dni widzieli Wilnianie prowadzonych z więzienia do Sądu 70 skazańców i udział w ich ratowaniu ziemiaństwa i inteligencji polskiej. Całą historję zdarzenia i proces wydano drukiem i tajnie rozpowszechniono.

W tym czasie zaznaczyć należy działalność Karola Falewicza z Werek i G. Domaszewicza, którzy jedni z pierwszych organizowali biblioteki wiejskie.

Między rzemieślnikami pracowali A. Perzanowski, Z. Nagrodzki, Dr. Zmaczyńska, Sosnowski, urządzając chóry, odczyty i wieczorki deklamacyjno-wokalne z tańcami dla rzemieślników t. zw. „zawracalnie", które miały wielkie powodzenie i skupiały młodzież polską zdala od Rosjan.

Teatry amatorskie odbywały się u pp. Koszkówien, u pp. Poniatowskich i u pp. Łapińskich, którzy dawali swoje lokale na obchody narodowe i wszelkie rozrywki kulturalne.

Trudno wyliczyć wszystkie osoby dobrej woli, które współdziałały w tej pracy. Jeszcze trudniej jest wyliczyć setki i tysiące nauczycielek i nauczycieli pracujących w tajnem szkolnictwie przez ostatnie choćby pięćdziesiąt lat niewoli. Miarodajnem tutaj co do trudu w tej pracy jest zdanie wyjęte z notatek Dra Węsławskiego co do warunków tej pracy:

„Te pierwsze pionerki zorganizowanej oświaty wśród ludu były prawdziwemi bohaterkami. Szkółki ówczesne, tropione przez szpiegów, wyganiane z jednego ukrycia w drugie, umieszczane w najgorszych warunkach po strychach, suterenach, w kuchniach, musiały być prowadzone bez żadnych podręczników i prawie bez zeszytów. Nauczycielki mogły uczyć pisać tylko na skrawkach papieru, łatwych do ukrycia, na ścianach i na drzwiach, obijanych niby dla chłodu czarną ceratą, jako tłem dla kredy. Dzieci musiano przygotowywać do ostrożności i przyzwyczajać do dyskrecji".

W takich kryjówkach uczono najprzód w małych kompletach po 5-ro i 10-ro dzieci, zbierając składki na opłatę lokalu i na „podarki" dla policji. Z czasem komplety wzrastały do 20-ga dzieci. Z biegiem lat budżet oświaty, według świadectwa Dra Węsławskiego, u którego wszelka działalność pedagogiczna się koncentrowała, wynosił rocznie od 10 do 12 tysięcy rubli. Dzieci nic nie płaciły, a dużo nauczających pracowało bezpłatnie. Pieniądze napływały z ofiar i samoopodatkowania się ludzi dobrej woli, według ich dochodów, najczęściej z pracy inteligencji za-

robkującej. Przed rokiem 1905-ym, jak stwierdza jeden z działaczy ówczesnych, p. Stefanowski, w samem Wilnie uczyło się w ten sposób tajnie 500 dzieci. W następnych latach, przy zmianie różnych władz w Wilnie i na Wileńszczyźnie, liczba rzeczywistych szkółek ludowych tajnych zorganizowanych, doszła do 400, a szkół średnich do 10-ciu. Na prowincji było ich więcej. W późniejszych czasach bywały już one pół-tajne.

Pierwsze komplety dzieci powstały u pani Dr. Zmaczyńskiej przy współdziałaniu Alfonsa Żongołłowicza i Franciszka Bohuszewicza, (poety białoruskiego polaka, autora paru zbiorów poezji białoruskich, ale pracującego w oświacie po polsku), oraz nauczycielek: Bańkowskiej i Samulewiczówny. Skarbnikiem był prawnik Michał Węsławski. Od r. 1897 zaczęły powstawać liczne komplety ogólnokształcące, któremi się zajmowali przeważnie lekarze i prawnicy, masowo rozrzucający książeczki popularne, głównie przez pracowników składu narzędzi „Pług", a częściowo przez pracowników Tow. Rolniczego. Ruch oświatowy wzmagał się tak, że ludzie przeważnie niezamożni, potrafili w pierwszym roku działalności swojej, rozrzucić po kraju 10 tysięcy książeczek, przeważnie w Wileńszczyźnie.

Przybywali ochotnicy z Uniwersytetu Warszawskiego i urządzali odczyty oraz przedstawienia amatorskie w prywatnych mieszkaniach. Od roku 1897 zaczęły się szerzyć wyraźnie prądy odporności uświadomionej przeciw rusyfikacji. Jeden z najstarszych działaczy na Wileńszczyźnie p. Kazimierz Józef Poniatowski, żyjący dotąd, przyczyniał się do ożywienia ruchu umysłowego, urządzając odczyty dla dorosłych. Zestosunkowany ze światem literackim urządził odczyt Orzeszkowej o Krasińskim, pamiętny w Wilnie.

Odczyty dla młodzieży szkolnej prowadzili systematycznie: Dr. Wł. Zahorski, Wandalin Szukiewicz, A. Karpowicz, Dr. Czarkowski, Franciszek Jurjewicz (późniejszy 70-letni legjonista) i wielu innych. Ci sami ludzie zajmowali się, przy pomocy ideowej młodzieży, kolportowaniem pism i książek zakazanych przez cenzurę rosyjską, jako to: „Przegląd Wszechpolski", „Polak", oraz dozwolonych Warszawskich, jak „Gazeta Świąteczna", „Promyka". Czytywano też z młodzieżą utwory naszych wieszczów i organizowano wieczorki dyskusyjne na tematy literackie i historyczne, ucząc młodzież wileńską łączności z całym narodem, co się zaznaczało przy takich okolicznościach jak składki na pomnik Mickiewicza w Warszawie, na odnowienie kościoła św. Anny w Wilnie i na jubileusze Orzeszkowej i Sienkiewicza. Na te jubileusze zebrano w mieście i na wsi tysiące podpisów i zakupiono dzieła jubilatów do Bibliotek. Jednej Trylogji rozeszło się przeszło 2 tysiące egzemplarzy.

Na takich zebraniach każdy objaw życia publicznego był omawiany w celu dawania młodzieży jak największej siły oporu przeciw rusyfikacji.

Nie dać jej wynarodowić, to było hasłem działaczy!

Z konieczności z tej epoki materjał jest niedostateczny i nieusystematyzowany, gdyż praca oświatowa z powodu swej tajności, musiała się łączyć z pracą filantropijną.

D. c. n.

Sprawozdanie

Centralnej Bibljoteki Pedagogicznej Kuratorjum Okr. Szk. Wileńskiego za 1931 r.

W r. 1931 Czytelnia była otwarta przez 297 dni, w miesiącach lipcu i sierpniu czytelnia była czynna 3 razy tygodniowo.

Korzystało z czytelni w 1931 r. 5726 osób, od 3 do 44 dziennie, od 180 (lipiec) do 696 osób (marzec) miesięcznie. Przeciętna frekwencja dzienna 19 osób, przeciętna miesięczna — 477 osób. W ciągu roku wydano do czytelni, prócz książek z podręcznej b-ki (encyklopedji, słowniki, bibljografje) i bieżących czasopism 5113 książek, od 0 do 50 dziennie, przeciętna miesięczna 426 ks., dzienna — 17 ks.

Czytelnia posiadała 112 czasopism, w języku polskim 92 i w językach obcych 20; z tej ilości czasopism pedagogicznych było 50; bezpłatnie czytelnia otrzymywała 8 czasopism.

Bibljoteka (wypożyczalnia) była otwarta przez 297 dni w lipcu i sierpniu 3 razy tygodniowo.

W ciągu roku korzystało z B-ki 14388 osób; od 6 do 97 dziennie, od 819 (sierpień) do 1408 osób (marzec) miesięcznie; przeciętna miesięczna 1199 osób, — dzienna 48 osób.

Książek wypożyczono do domu 20.999, od 8 do 166 dziennie, od 1308 (sierpień) do 2106 (marzec) miesięcznie; przeciętnie wypożyczono miesięcznie 1749 książek, dziennie — 70 książek.

Razem z 5113 ks., wypożyczonemi do czytelni, ilość wypożyczonych w ciągu roku książek wyniosła 26.112; szyli 2176 ks. miesięcznie, lub 87 ks. dziennie.

Ilość abonentów z 516 w dn. 1.I-31 r. wzrosła do 903 w ciągu roku, lecz ponieważ ubyło w ciągu roku 387 abonentów, ilość abonentów w dn. 31.XII 31 r. wyniosła 516 osób.

W liczbie 903 abonentów było kobiet 554 i mężczyzn 349. Z m. Wilna było 703 osób, z powiatów 200 osób.

Z ogólnej liczby abonentów nauczycieli było 660. Ta ogólna liczba abonentów 903 daje się podzielić na następujące grupy:

1.	Nauczycieli szkół średnich państwowych . . .	101	658
2.	„ „ „ prywatnych . . .	83	
3.	„ „ powszecznych „ . . .	67	
4.	„ „ „ publicznych . . .	405	

(w tej liczbie słuczaczów W. K. N. 61).

5.	Docentów U. S. B.	2	254
6.	Akademików	56	
7.	Uczniów szkół średnich	47	
8.	„ P. K. N.	41	
9.	Pracowników Kuratorjum i Inspektorów . . .	70	
10.	Osób innych	31	

Razem . . 903 osoby

Stan księgozbioru na 31.XII-31 przedstawia się następująco:

1.	Książek zinwentaryzowanych i skatalogowanych . .	14833	t.
2.	„ rosyjskich wpisanych do oddzieln. inwent. .	3000	„
3.	„ „ niezinwentaryzowanych	900	„
4.	„ polskich „	260	„
5.	„ dublikatów	1240	„
	Razem	20233	t.

Nabyto w ciągu roku książek i pism za 5585 zł. 69 gr. Oprawa książek kosztowała 927 zł. 45 gr.

B ka oddała w bieżącym roku 27 dubletów książek B-ce Domu Ludowego w Bujwidzach pow. wileńsko-trockiego. B-ka pożyczyła 7.XI 64 ks. przyrodnicze na wystawę Kursu dla nauczycieli przyrodników. 18.XII wypożyczono 25 ks. matematycznych na wystawę Koła matematyków. B ka udzieliła wskazówek z zakresu bibljotekarstwa p. J. Szyszkównie dla B ki Dyrekcji Lasów Państwowych w Wilnie, b-ce pedagogicznej w Nowej Wilejce i b-ce szkoły Nr. 30 m. Wilna.

W marcu bież. roku ustąpił prezes Zarz. B-ki p. Naczelnik J. Bokba; od marca do września stał na czele b-ki p. Naczelnik T. Młodkowski, od września zaś p. wiz. J. Ostrowski.

Następujące osoby i instytucje ofiarowały B-ce książki w roku sprawozdawczym, a mianowicie.

1.	B-ka Publiczna Uniwersytecka w Wilnie (książek i broszur)	162	t.
2.	Kuratorjum O. S. W. w Wilnie	21	„
3.	Nasza Księgarnia w Warszawie	9	„
4.	Gł. Urząd Statystyczny w Warszawie	1	„
5.	Komisja turystyczna w. Lubelskiego	1	„
6.	Gimnazjum w Mołodecznie	1	„
7.	P. A. Korsakowa	225	„
8.	P. I. Chrzczonowiczówna	18	„
9.	P. Chądzyńska	13	„
10.	p. T. Turkowski	10	„
11.	p. Z. Fedorowicz	7	„
12.	p. B. Gawrońska	2	„
13.	P. L. Kępiński	1	„
14.	p. I. Halczukówna	1	„
15.	p. F. Petz	1	„
16.	p. J. Paprocki	1	„
17	B-ka Publiczna Warszawska — Biuletyn — czasopismo	1	„
18.	Gł. Urząd Statystyczny — „Wiadomości statystyczne"	1	„
19.	Liga Morska i Rzeczna — Morze	1	„
20.	M-wo W. R. i O. P. w Warszawie Dziennik Urz. iOśw. Wych.	2	„
21.	Kuratorjum O. S. W. w Wilnie Dz. Urz. , ...	1	„
22.	Administracja „Pracy ręcznej"	1	„
23.	„ „Szkoły Zawodowej"	1	„
		482	t.

Wydawnictwo „Haft, Koronka, Strój".

Z powodu trudności materjalnych, połączonych z wydawaniem kwartalnika „Haft, Koronka, Strój" Stowarzyszenie „Służba Obywatelska" przystępuje do likwidacji tego wydawnictwa.

Pismo to, ze względu na wysoką wartość artystyczną i dydaktyczną oraz wytworną szatę zewnętrzną, wyprzedziło znacznie nietylko polskie ale i zagraniczne wydawnictwa z tego zakresu. Pismem Ministerstwa W. R. i O. P. z dn. 2 XII.1929 Nr. I (221) z r. 1930 poz. II Dz. Urz. M. W. R. i O. P. zostało ono polecone do użytku szkół wszelkiego typu.

Ogółem ukazało się 5 numerów kw. „Haft, Koronka, Strój", a ponieważ treść ich, niezależnie od sezonowych zmian mody, posiada dotąd pełną wartość, przeto mogą one spełnić rolę pożytecznej pomocy naukowej dla nauczycieli i młodzieży w dziale haftu, koronek, tkactwa ręcznego, kilimkarstwa, zdobnictwa bieliźniarskiego i krawieckiego i t. d.

Komplet złożony z 5 numerów przedstawiający wartość zł. 17.50, można obecnie nabyć w cenie 5 zł. Poszczególne tablice ze wzorami haftów, koronek, i t. p. offsetowe, czarno-białe podwójne w cenie 15 gr., oraz bibułkowe duże (4 rodzaje) w cenie 5 gr. od sztuki.

Zamówienia (zbiorowe) należy kierować do Administracji kw. „Haft, Koronka, Strój"—Warszawa, ul. Ks. Skorupki Nr. 8 m. 8 tel. 882-87, która uskutecznia wysyłkę po otrzymaniu wpłaty za pośrednictwem P. K. O. Nr. 20.500, przyczem nie dolicza kosztów porta przy zamówieniu wynoszącem minimum **10 zł.**

Druk. „Lux", Wilno